

LELKI ÁSZTOR

A

1943. JÚLIUS HÓ XIX. ÉVFOLYAM 8. SZÁM.

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő és kiadó: MOLITÓRISZ JÁNOS

Szerkesztőbizottság: D. KAPI BÉLA elnökleto alatt:

TÚRÓCZY ZOLTÁN, KARDOS GYULA, KEMÉNY LAJOS, JÁROSI ANDOR

Lelkipásztorság nincsen a jó pásztor Jézus Krisztus nélkül!

Ez címlapunk legfőbb értelme: A „Lelki Pásztor” címben a P-betű a pásztorbot, de egyben és legfőképpen a XP, Krisztus-monogramm görög „RÓ” betűje is. A betűk zöld színe az Ige legelőjére emlékeztet. A rovásírást utánozó címbetűk a Krisztus előtt magyar népünkről történő pásztori számadásra emlékeztetnek. Mindez elválaszthatatlan Krisztus keresztségétől, mely a kezdet \ és a vég \ ura nyomdokán a pásztor egész életében elkíséri.

(A címlapot Ittzés Mihály tervezte.)

Kérjük az előfizetőket, hogy hátralékukat rendezni szíveskedjenek. Hátralékosok azok is, akik a folyó évre még nem fizették be a teljes összegüket. A még múlt évről is adósoknál a lap küldését beszüntettük.

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELEJÉN

Előfizetési ára egy évre 12 pengő, vallástanító lelkészeknek és levitáknak 8, segédlelkészeknek és teológusoknak 7 pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cellődmölk, Ostffy-tér 7.

Postacsekkszám: 11.576.

„Adj számot a te sáfárságodról!”

8. Kényszer alatt.

„Most íme én a lélektől kényszerítve megyek Jeruzsálembe, nem tudván, mik következnek ott énéreám, kivéve, hogy a Szent Lélek városonként bizonyoságot tesz, mondván, hogy énéreám fogság és nyomorúság következik.“ Ap. Csel. 20, 22—23.

Szent kényszer alatt áll a Főpap is: „Nékem cselekednem *kell* annak dolgait, aki elküldött engem“ (Ján. 9, 4). Ennek a kényszernek a sejtése már gyermekkorában ott élt a lelkében: „Avagy nem tudjátok-é, hogy nékem azokban *kell* foglalatossnak lennem, amelyek az én Atyámnak dolgai?“ (Lk. 2, 49), tőle irányítva választotta meg útjait (Lk. 4, 43) és fordult figyelme egyes lelkek felé (Zakeus: Lk. 19, 5), és ez alatt a kényszer alatt lépett a szenvedés és halál útjára is: „...Néki Jeruzsálembe *kell* menni, és sokat szenvedni... és megöletni...“ (Mt. 16, 21).

A Főpap papjai ugyan ez alatt a kényszer alatt állnak: „Amiként engem küldött vala az Atya, én is akképen küldelek titeket“ (Ján. 20, 21), küldetésük pedig egyet jelent szenvedése kényszerének vállalásával is: „Gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért“ (Mt. 10, 22).

Pál apostol számára magától értetődő volt, hogy ez alól a kényszer alól ne vonja ki magát és elinduljon jeruzsálemi útjára akkor is, amikor bizonyos lehetett afelől, hogy ott fogság és nyomorúság vár reá.

Az ember nehezen tűri a kényszert és eleve kedvetlenül végzi a dolgát, ha kényszerűség szorítja reá. Leginkább pedig a kényszerű szenvedés ellen tiltakozik, legnehezebb az a terhe, amelyet elkerülhetetlen „kell“ rak a vállára. Rugódozunk a többé-kevésbé terhes kényszer ellen mi papok is, hiszen emberek vagyunk mi is. Különösen fáj a nyomorúság, a méltatlan bánásmód, mindenféle gyötrődés nekünk papoknak is, hiszen vágyak teljesülése, megértés és szeretet, boldogság után vágyunk mi is.

Nos, az a kényszer, amely a Főpap szolgálatában hárul reánk, nem tehet boldogtalanokká! A Lélek kényszere az egyetlen kényszer, amely nem boríthatja fel lelkünk egyensúlyát. Sőt vállalása az egyetlen lehetőség arra, hogy összhangban maradjunk a Főpappal. Ezért boldog kényszer annak a számára, aki ezt az összhangot mindennél többre becsüli.

A Főpap kérdez, hogy ismerjük-e a Lélek kényszerítését. Felhív arra, hogy feszüljünk ellen minden kényszernek, amely emberek akaratóból, a magunk önzésének zsarnokságával akar hatalmába keríteni. Igéri, hogy ha a Lélektől kényszerítve végezzük minden dolgunkat, megismerjük az igazi szabadság büszke érzését!

És ha szenvedésbe visz ez a kényszer? Ő megnyugtat: „Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és háborgatnak titeket... én érettem“ (Mt. 5, 11).

Budaker Oszkár.

A dolgozó szobában.

A vallásos estekről.

1. A gyülekezeti munkának egyik fontos részét teszik a vallásos esték. A jelen század elejétől fogva rendezésük egyre általánosabbá lett, időnként az egyházi hatóságok el is rendelték tartásukat. Volt idő, amikor a vallásos esteket a belmissziói munka körébe utalták, s talán még ma is vannak, akik úgy vélik, hogy ilyenek tartásával belmissziói munkát végeznek. Ma inkább az „egyházársadalmi“ munka keretébe illesztjük bele az ilyenfajta rendezéseket, sőt adódnak esetek, amikor egyenesen egyházi „kultúrestekről“ hallunk.

A vallásos estek tartásához valamikor meglehetősen nagy remények fűződtek. Sokan úgy vélték, hogy segítségükkel sikerül majd legalább elvilágiasodott értelmiségünket visszaédesgetni az egyházba, további elvilágiasodását megállítani és újra erőteljesen bekapcsolni az egyház életébe. Állapítsuk meg, hogy ezek a reménységek nem váltak valóra. Talán nagyrészt ennek a körülménynek tudható be, hogy a vallásos esték rendezésében való buzgólkodás az utóbbi évek folyamán erősen ellankadt. Természetes, hogy a gyülekezetek ma is megrendezik a vallásos estjüket legalább a reformáció emlékünnepén, nőegyletek és más egyházársadalmi szervek igen sokszor ma is egy-egy ilyesféle rendezéssel próbálják a fedezetnek legalább egy töredékét előteremteni a karácsonyi akcióra és más, különösen karitatív szükségleteikre. De a legtöbben érzik: a vallásos esteknek még az a kevés vonzóereje is erősen tűnőfélben van, amelyet még kb. 15—20 esztendővel ezelőtt kézzelfoghatóan érezni lehetett. Ehhez a hangulatváltozáshoz bizonyára nagymértékben hozzájárult az a körülmény is, hogy a különféle világi rendezések száma erősen megszaporodott. Ezek erősen igénybe veszik értelmiségünket, sőt a többi társadalmi osztályt is, úgyhogy a sokszor nagyon különféle értékű szellemi „táplálék“-tól túlterhelve kifáradtunk és únunk minden olyan rendezést, ahol nem vagyunk kénytelenek résztvenni valamiféle társadalmi vagy egyéb kényszernek engedve.

2. Mindez mutatja, hogy gyülekezeti vallásos estjeink válságba kerültek. Ennek a válságnak a jellegére is figyelmeztet az a körülmény, hogy a vallásos esteket a „közönségük“ egyenlő elbírálásban részesíti a különféle társadalmi-kulturális rendezésekkel. Ezzel a megállapítással pedig el is jutottunk már ahhoz a kérdéshez, hogy miben van a válságnak az oka.

A vallásos estek az eredeti elgondolás szerint két szempontra épültek. Egyfelől kulturális jellegű „programszámokkal“ vonzani és „szórakoztatni“ igyekeztek közönségünket. Az egyház a vallásos estek rendezésével — úgy vélték — modern korszerű formában tesz eleget annak az évszázadok óta gyakorolt hivatásnak, hogy kultúrát terjeszt. Az estek programjába iktatott szavallatokkal és zeneszámokkal egyúttal „jó“, „értékes“ kultúrát igyekezett terjeszteni, „nemesen“ szórakoztatni. Ez kétségkívül jelentős szolgálat lehetett volna különösen a világháború előtti évtizedekben, amikor a zsidó szellemiség hihetetlen mértékben rontotta a ponyvával (pl. a Tolnai Világlapjához hasonló vállalkozásokkal) műveltségünk színvonalát, a nagy-

közönség izlését. A nagyobb számú előadóknak, szavalóknak, énekeseknek és egyéb zenészeknek a bevonása pedig egyúttal a rendezés iránti érdeklődést próbálta fokozni és így a „sikert“ biztosítani.

Másfelől a vallásos estélyek feladata volt „világnézeti“ síkon felvenni a harcot a modern hitetlen eszmeáramlatokkal, főként a materializmussal és természettudományos világnézettel szemben. Az ilyen világnézeti előadások kapcsán az egyház szívesen szólaltatta meg az ú. n. világiakat. Ezek az egyetemes papság „szellemében“ kapcsolódtak be az egyházi munkába. Sokan remélték, hogy ha az értelmiség a templomba, istentiszteletre nem is jön el, legalább a vallásos estéken meghallgatja a leginkább nem-lelkészekről tartott világnézeti előadásokat.

Meg kell látnunk, hogy ez az elgondolás mindkét irányú célkitűzését elhibázta. Ha kultúraterjesztésről, ill. kulturális munkáról van szó, akkor azt *ma* és a *mai* követelményeknek megfelelően jobban elvégzik a kulturális szervek. Kétségtelen, hogy különösen pl. falusi gyülekezetekben rendszeresen ugyanazoknál a vezetőknél (lelkész, tanító) futnak össze az egyházi és a kulturális munka szálai. Azonban ez a „személyi unió“ sem teszi indokolttá, hogy a két munkaterületet elegyessé tegyünk. Az összekeverésnek pedig mindig az egyházi munka vállalja kárát: a kulturális munka úgy, ahogy csak megvan, de az egyházi munka elsikkad. Még nagyobb a veszedelem a tekintetben, hogy a kulturális munka sem éri el a jelzett mértéket, maga sajátos célját s ezzel azt a benyomást keltjük, hogy az egyház útjában áll a kulturális munkának. A vallásos esték kulturális munkája rendszeren alig haladja meg, sokszor pedig egyenesen mögötte marad a legtöbbször elég alacsony színvonalú műkedvelősdínek. Városokban bajos a programba felvett zeneszámokhoz valóban művészi előadókat szerezni. A következménye ennek az, hogy a „közönség“ sokszor kénytelen megelégedni jóindulatú műkedvelő zenészekkel, akiknek a tudása esetleg alig haladja meg a jobbfaftájú kispolgári családi muzsikálás színvonalát. Az egyházi zene iránt (orgonások és énekvezetők alkalmazása iránt) gyülekezeteinkben többnyire nincs sem anyagi tehetség, sem megértés. Ennek következtében a vallásos esték rendszeren még az egyházi orgonások és énekkarok bevonásával sem tudnak a vidéki városokban művészi igényeket valóban kielégítő előadásokat adni. Arról még kevesebbet szabad beszélni, amit a vallásos estéken mint „programszámokat“ az alkalmilag felkért előadók nyújtanak. A szavatoknál legtöbbször megelégszünk gyenge „vallásos“ versekkel, az ének és zeneszámok pedig igen sokszor világi műveket szólaltatnak meg, akárhányszor a helyhez és környezethez egyáltalán nem illő operarészleteket, vagy kimondottan programzenét.

Sajnos, alig lehet jobbat mondani a vallásos estéken elhangzó előadásokról. A világi előadókat igen sok jóindulat és ügybuzgóság vezeti: ezt hálával kell megemlegetnünk. Azonban az egyetemes papság „szellemében“ való eljárás a legferdőbb helyzeteket teremti. Nálunk az egyetemes papságot a világiak sokszor úgy értik, hogy aki a Bibliát a kezébe veszi, az mind ért annak magyarázatához. Így azután az újabb időben egyre inkább meghonosodik a szokás, hogy a vallásos estéken a világiak beállanak „laikus prédikátorok“-nak és a maguk bibliaolvasásának teljes tekintélyével adják elő vallásos nézeteiket. Ily módon egyházunkban valami sajátságos dilettantizmus van kialakulóban: a vallásos esték ének és zene-

számainak a jóindulatú dilettantizmusát szorosan nyomon követi ezeknek a valóban legtöbbször egyházukért égő világiaknak a jóindulatú, de mégis csak dilettáns „szolgálatát”. Ha az egyházi munka egészére tekintünk, ez a „szolgálat” legtöbbször célját téveszti, mivel helytelen elgondolással és helytelen helyen alkalmazzuk. Holott ha helyesen állítanánk be a világiaknak a szolgálatát, az egyházunknak nagy áldására lehetne.*)

A lelkészek előadásai a vallásos estéken igen sokszor ugyancsak fonák helyzetbe kerültek. Legtöbb lelkészünk ma már nemcsak azon a sokszor bombasztikus és üres retorikán van túl, melyet régebben mint nagyszerű teljesítményt kísért még tapssal is a „közönség”, hanem túl van a tisztára „világnézeti” jellegű előadásokon is. A vallásos estéken is az evangéliummal akar szolgálni, mert tudja, hogy gyülekezeteinknek nem világnézetre, hanem hitet ébresztő és tápláló evangéliumra van mindenekfölött, sőt egyedül szüksége. Ennek következtében vallásos estéken is legszívesebben a Bibliát veszi elő, egy-egy igéből indul ki és nem annyira előadást tart, mint inkább — prédikál, talán kevésbé megkötött formában, mint ahogy azt a szószéken szokta.

Ezzel a vallásos esték jellege éppen a központi jelentőségű „program-pontnál” egészen újszerű formát nyert. Ezt talán öntudatlanul is érezzük és — engedünk ennek az újszerű formának. A vallásos estéknek a végére (de akárhányszor az elejére is) imát helyezünk. Ha a templomban tartjuk az estét, akkor a lelkész az oltár elé megy, ígét olvas, imádkozik és a végén áldást oszt: a vallásos est istentiszteleti keretet kap. Ezzel a jószándékú és egyre inkább terjedő újjáformálással azonban nem nyerünk semmit, hanem inkább elrontjuk a dolgot. Mert így jönnek létre hovatovább a teljesen elegendes, hybrid formák: a vallásos est se nem egyházi keretben folyó „világnézeti” rendezés, se nem konferencia, se nem istentisztelet. Mindegyikből van benne valami és éppen ez az összekevert vegyes jelleg teszi végeredményben értelmetlenné. Vagy azt mondjuk talán, hogy a vallásos est istentisztelet, de az istentiszteleti formák feloldásával s végeredményben szekularizálásával? Igen sok esetben valóban ilyesmiről van szó. Éppen ez mutatja a helyzet visszasságát: szekularizált istentisztelet — micsoda ellenmondás önmagában!

Jobb volna, ha az ilyen belsőleg lehetetlenült formákat felszámolnánk az egyházi munka területén. Mert az egyházi munkát ma már nem viszik előbbre, ellenkezőleg állandóan azt a veszedelmet rejtik magukban, hogy elgennyesednek és fertőznek. Ha istentiszteletet tartunk, akkor az legyen valóban istentisztelet. Ha pedig nem tartunk istentiszteletet, akkor annak az összejövételnek ne adjunk istentisztelet jellegét, mivel különben istentiszteleteink komolyságát, belső áhitatát és igazi értelmét sekélyesítjük el.

3. Ez a kritika a vallásos esték felett bizonyára keménynek látszik, sokan talán egyenesen túlságos keménynek és igazságtalannak érzik. De

*) Ennek a kérdésnek a további taglalása nem tartozik ennek a cikknek az összefüggésébe. De mégis utalnom kell arra, hogy egyházunknak szórványjellegénél fogva szüksége van a bibliai, egyházunkért égő világiak szolgálatára. A hamarosan beállható lelkészhiány ezt a szükségét még inkább fokozhatja. Azonban a világiaknak a munkába állítása megkívánja, hogy az illető világiakat szolgálatukra felkészítsük (tanfolyamokkal, rendszeres tanítással) s ezzel eleitől fogva igyekezzünk elhárítani azokat a veszedelmeket, amelyek a mostani helyzettel szükségképpen együttjárnak.

radikális és őszinte kritika nélkül nem lehet az egyházban előbbre jutni. Ha pedig hajlandók vagyunk nyílt szemmel nézni a helyzetet, akkor az elmondottak bizonyára nem tűnnek fel a hibás általánosítás és ezzel együtt az igazságtalan vádaskodás színeiben. Ellenkezőleg csak az ilyen radikális kritika segítségével lehet megtalálni a helyes utat.

Ma próbálunk tapogatódzó lépteket tenni az egyházi munka újjászervezésére. Érezzük, hogy a megszokott munkaeszközök tompákká, sőt sokszor alkalmatlanokká váltak. De jobb híján alkalmazzuk a régi eszközöket, próbálunk beléjük új „szellemet“, új tartalmat vinni. Pedig észre kellene vennünk, hogy az új bort e tekintetben sem lehet régi tömlőkbe tölteni. Így van a vallásos esték ügyével is. Minél inkább akarjuk ezt a régi, de alkalmatlanná vált eszközt belsőleg megújítani, annál ferdébb, annál hibridebb formák jönnek létre, a helyzet nem javul, az új folt kitépi a régi szövetet. Nincs más út, mint hogy előlről kezdjük a dolgot.

Vegyük elő a vallásos esték alkotó elemeit sorjában. Állapítsuk meg előljáróba, hogy a gyülekezetnek szüksége van rendszeres összejövetelekre az istentiszteleteken kívül is. Az ilyen összejövetelek célja a testvéri közösség ápolása, a hit erősítése, tanítás és tanulás által, a lelki ajándékokkal való kölcsönös szolgálat, végül a — bibliai értelemben vett — „gyarapodás“, „növekedés“ és „épülés“ a hitben, Isten ismeretében, a Szentlélek nyújtotta erőben. Ilyesféle összejövetelek a *bibliáórák* az egész gyülekezet számára, valamint kisebb bibliakörök órái esetleg közös imádkozással (ezeknél természetesen ügyelni kell arra, hogy a résztvevők lelki gögbe ne essenek: ez ellen a veszedelem ellen küzdött Pál apostol is, v. ö. I. Kor. 12). Ilyesféle összejövetelek volnának a közös *énekórák*: ezek rendszeresítése nagyon szükséges volna, mert gyülekezeteink bizony sokszor megcsúfolják az „éneklő egyház“ nevet. Vigyázni kell azonban arra, hogy az énekórák ne legyenek száraz, iskolás jellegű monoton énektanulással, hanem valóban megkedveltessék gyülekezeteinkkel egyházi énekkincsünket. Ezt el lehet érni váltogatott énektanulással, amikor a csoportok éneke magasabb egységbe fonódik, valamint a gyülekezeti énekkaroknak a foglalkoztatásával, egy-egy jól megválasztott énekkari számnak a közbeiktatásával. Az ilyen énekórákon első sorban a népénekhez közel álló régi (ritmikus) korális éneklést, valamint a régi magyar és egyetemes evangélikus egyházi zenei kincseket kellene ápolni és feleleveníteni.

De szükség van arra is, hogy az egyházi összejövetelek ne merüljenek ki a sok beszédben: sok az épülés célját szolgáló összejövetelnek a rákfenéje a sok beszéd, akárhányszor a fecsegés. Ezért a testvéri közösség tudatának az erősítésére és ápolására *rendszeresíteni kellene férfiak és nők számára külön a munka-összejöveteleket*. Helyenként a nőegyletek gyülekezeti karitatív célok szolgálatában ezeket már meghonosították. Arra kellene törekedni, hogy a közös munkának a szolgálat jellegét kiemélyítsük és a jelenleginél sokkal tudatosabban állítsuk az egyház építésének a szolgálatába: alkalmas módon tarkítani kellene az ilyen összejöveteleket is közös énekléssel, alkalmas egyházi iratok olvasásával stb. Ilyenkor lehetne alkalmas adni valóban nemes tartalmú és irodalmi értékű istenes énekek és költemények előadására. A férfiak egybegyűjtése munkaórára nehezebb feladat. De akad minden gyülekezetben olyan munka, amelynek az elvégzéséhez nagyon szükséges az önkéntes munkaerők be-

vonása. Bizony jó volna az „egyházi munkaszolgálat“ megszervezése: a lelkészek hathatós segítséget nyerhetnének vele a gyülekezet pasztorizációjában, ilyen összejöveteleken lehetne dolgozni a vegyes házasságok és reverzálisok ellen. Végül e munkaszolgálat jó előkészület volna a presbitériumokban kifejthető munkára. Ezeket a rendszeresített munkaösszejöveteleken kellene kiosztani a munkafeladatokat és előadni a beszámolókat az elvégzett feladatokról, de ezekbe kellene beilleszteni konferenciaszerű, megbeszélésekkel egybekötött előadásokat is világnézeti, egyházi és gyülekezeti kérdésekről.

A bibliaórák, énekórák és munkaösszejövetelek azonban nem merítetik ki az összejöveteli alkalmakat. Az ilyen összejöveteleken általában mindig ugyanazok jelennek meg: a többé-kevésbé kikristályosodott gyülekezeti mag. *Égetően szükséges azonban, hogy végre komoly munkába fogjunk a gyülekezeti élettől elszakadt rétegek megnyerése érdekében.* Erre a munkára falusi és városi gyülekezetekben egyformán szükség van. Különösen is gondolni kell ma ennél a munkánál az ipari munkásságra: kezdve az értelmiségen nagyjában minden réteg számára tartottunk már *evangelizációkat*, a munkásság felé alig történtek még csak tapogatózó lépések is. A gyülekezettől elidegenedett rétegek megnyerése, számukra az evangélium hatékony hirdetése olyan kérdések, melyekkel itt nem foglalkozhatunk részletesebben. Csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy egyfelől — véleményem szerint — e munka nem állhat meg annál, amit ma evangelizációnak nevezünk, — noha az evangelizáció kétségkívül évtizedek, sőt talán több emberöltő óta a legfontosabb és legnagyobb méretű kísérlet a gyülekezeti élet belső, evangéliumszerű megújítására. Másfelől pedig e munkának a hordozói nem lehetnek kizárólag egyes karizmatikus személyek, hanem abban imádsággal és cselekedettel, bibliai értelemben vett vallástétellel és az egész életre kiterjedő bizonyágtétellel részt kell vennie a gyülekezeti magnak is.

Hogy mind e gyülekezeti munkában szerves részt kell kapnia az ifjúsági munkának és az egyházi nevelő (hitoktató) munkának, az magától értetődik, de itt nem részletezhető. Végeredményben nem is tartozik bele ebbe az összefüggésbe.

4. Szólnunk kell azonban a vallásos esték másik fontos tartozékáról: a különféle *zenei számokról*. Valóban szükség van arra, hogy gyülekezeteink újból és az eddiginél jobban épüljenek egyházunk zenei kincsein. Az evangélikus egyházi zene olyan építő, a szó legszorosabb értelmében olyan hit- és gyülekezetépítő kincseket rejt magában, hogy azokat nem hagyhatjuk kiaknázatlanul. Ellenkezőleg: a hit- és gyülekezetépítés szolgálatába kell állítani azokat. Ez más szóval azt jelenti, hogy *az egyházi zene nem lehet tisztára művészi célokat szolgáló zenei rendezések dolga, hanem azt be kell illeszteni a gyülekezetépítés szolgálatába.* Kétségkívül jelentős zenei esemény, ha valamelyik városban hangversenyteremben (vagy akár templomban) mint zenei ünnepséget adják elő pl. Bach Mátépassióját. De amilyen nagyteljesítményű és minden tiszteletet érdemlő örvendetes rendezés ez zenekultúránk szempontjából, olyan fájdalmas, hogy sem a rendezők, sem a közönség, legkevesebbé pedig az illető gyülekezet nem gondol arra, hogy Bach e nagyszabású művében nem akart kizárólag zenekultúrát teremteni, hanem a gyülekezetet akarta építeni, a

gyülekezetnek akart szolgálni egész muzsikájával. Ugyanígy van egyházi zenekincsünk többi értékeivel is. Ha használjuk őket, akkor is legfeljebb a zenekultúra területén vesszük elő azokat. A vallásos estek pedig ki-mondottan programszámokká alacsonyították le azt, ami tulajdonképeni értelme és tartalma szerint sokkal több. Nem megoldás és nem megnyug-tató az sem, ha ú. n. templomi hangversenyeket rendezünk. Nem akarom természetesen kétségbevonni, hogy a templomi hangversenyeknek az isten-tiszteleti életen kívül is lehet jogosultsága. Azonban az ilyen rendezések a gyülekezetnek mindig csak egy viszonylag vékony felső rétegét érik el, holott az egyházi zene éppen mint gyülekezetépítő kincs, az egész gyü-lekezeté. Ezért meg kell találni a módját annak, hogy az egyházi zenét mint hit- és gyülekezetépítő elemet beleépítsük a gyülekezeti munkába.

Ez lehetséges is. Egyfelől *istentiszteleteinken* kell az egyházi zenét erőteljesebben szóhoz juttatni. Jelenleg istentiszteleteinken az egyházi zene — a korál elő- és utójátékoktól eltekintve — általában csak a nagyünnepeken szólal meg mint „ünnepi karének“. Az ilyen karéneknek kiválasztását is a karvezetőkre bizzuk, úgyhogy a legjobb esetben művészi számokként szerepelnek az istentiszteleten a nélkül, hogy magával az isten-tisztelettel szerves kapcsolatuk volna. Az ilyen, az istentisztelet szempont-jából sokszor kétesértékű zenei programszámok helyett az egyházi zenét szervesen bele kell építeni az istentiszteletbe. Ez lehetséges is, ha az egyházi zene szoros összefüggésben van az istentisztelet belső rendjével és így szerves alkotó részévé válik az istentiszteletnek. Istentiszteleteinknek nemcsak a liturgikus rendjét lehetne a jelenleginél jobban kiépíteni és így évezredes liturgikus kincseket újból megeleveníteni, hanem az egyházi év rendjének megfelelően a lelkész és a karnagy által közösen kiválasztott és előkészített egyházi zenével is.

Vasárnapi rendes istentiszteleteink időtartama jelenleg nem engedi meg, hogy az istentiszteletek keretei közt nagyobb, néhány percnél hosz-szabb időt igénybe vevő egyházzenei darabokat vegyünk fel. Ezért — más-felől — gondolni kell olyan különleges *áhitatokra*, amelyekben a terjedel-mesebb egyházzenei alkotásokat is meg lehet szólaltatni. Ezeket rend-szeresíteni kellene nemcsak a városi gyülekezetekben, melyeknek áldozat-okat is kellene hozniok e célból, hanem — szerényebb keretek közt — a falusi gyülekezetekben is. A hangsúly azonban ezeknél is azon van, hogy az egyházi zene művelése nem zenei öncél, hanem a gyülekezet szolgálá-tában, annak építésére történik. Ezért sohasem volna szabad az egyház-zenei műveket a megfelelő, e műveket értelmező és a legegyszerűbb hívő számára is érthetővé tevő ige nélkül előadni. Ige és imádság, valamint az egyházi ének adja meg az ilyen előadásoknak az igazi értelmét és teszi őket egyúttal istentiszteletté. Mennyire más volna pl. nagyhéten Bach Máté-passiójának az előadása templomban, ha az egyes részek közt fel-hangzana a megfelelő ige s ha ismét sikerülne az előadásba a gyüleke-zetet bekapcsolni az ének révén! S viszont végeredményben milyen groteszk dolog — a művészi teljesítmény minden méltánylása mellett is, — ha ezt a nagypénteki zenét, hangversenyteremben január végén (farsang idején!) adják elő, (amiben már — külföldön — volt részem!), vagy pedig templomban mint egyházzenei hangversenyt — pünkösdkor!

Természetes, hogy az egyházi zenének ez a bekapcsolása egészen más

és a jelenleginél sokkal nagyobb követelményeket állít elénk a lelkész-képzés és a tanítóképzés terén. De erről itt nem szólhatunk bővebben.

5. Végül természetesen lehetséges az, hogy a gyülekezetnek olyan vendége van, akit hallani kíván: ha az illető lelkész, akkor legtermészetesebb, ha az illető istentisztelet keretében hirdeti az igét. Ha esetleg bizonyos konkrét okok kívánatossá teszik, hogy az illető másként is szóljon, akkor történjék az konferenciaszerű módon. Vagy illesszük be az előadást „gyülekezeti esté” keretébe. A „gyülekezeti estek” alkalmas összejöveteli formák lehetnek az egész gyülekezet számára, pl. a reformáció megünneplése érdekében. Ének és imádság valamint bibliaolvasás biztosíthatja azoknak valóban „gyülekezeti” jellegét a nélkül, hogy a vallásos estek elegyes formáit alkalmazzunk. Régi egyházi énekek unisono előadása ilyen alkalmakkor többet ér, mint a különféle divatban levő, sokszor teológiai és zenei szempontból kifogásolható műdaloké. Ha a gyülekezeti énekkar vagy a tanulóifjúság megtanul egy-egy a gyülekezet előtt ismeretlen szép régi egyházi éneket és azt előadja, a gyülekezet is megtanulhatja: az éneket a gyülekezetépítés szolgálatába állítottuk és a gyülekezet számára is nyertünk valamit. Különös óvatosságot kell tanusítani a költemények előadásával. A szavakat, amennyire csak lehet, háttérbe kell szorítani. Templomba pedig szavalt egyáltalán nem való. A vallásos estéknek a jelenleg divó módszerét még az „illusztris” előadókra való tekintettel sem ajánlatos fenntartani.

Sok helyen — különösen falun — nehézséget jelenthet az eddigi rend felszámolásánál az összejöveteli hely kérdése. Sokszor nem áll rendelkezésünkre a gyülekezet befogadására alkalmas előadóterem, bár az utóbbi években elég sok helyen létesültek viszonylag jó gyülekezeti termek. Ilyenek létesítésére az eddiginél is nagyobb gondot kell fordítani. Ha a körülmények elkerülhetetlenné teszik, természetes, hogy szükségmegoldásként a templomban kell tartani a gyülekezeti esteket. Ilyenkor azonban kerüljük el az elegyes formákat: ne hagyjunk kétséget a tekintetben, mikor tartunk istentiszteletet, mikor gyülekezeti összejövetelt. Semmi okunk sincs arra, hogy a gyülekezeti összejövetel keretét úgy alkossuk meg, mintha az istentisztelet volna, — csak azért mert azt templomban tartjuk.

Az elmondottakkal kapcsolatban némelyek talán arra hivatkoznak, hogy a vallásos estek sokszor jótékonycélú rendezések helyébe lépnek. Megszüntetésük ellen szól tehát az a körülmény, hogy ez esetben a nőegylet vagy más gyülekezeti egyesület hogyan teremtsen elő a karitatív célokat szolgáló szükségletét. Bizonyos vagyok, hogy e nehézségeket könnyű áthidalni. Belépti díjakat egyházi rendezéseken ma már ritkán szoktak szedni, viszont perselygyűjtésekkel más alkalommal is lehet eredményt elérni. Állítsuk erősebben a karitatív célok szolgálatába a konferenciaszerű összejöveteleket, bibliaórákat s akkor ezek a nehézségek is simán megoldódnak!

Karner Károly.

Igehirdetésünk gyülekezetszerűsége.*)

A lelkész verbi divini minister. Ennek a reformátori tételnek az elismerése egyre inkább tért hódít megújuló egyházi életünkben. Szolgálatunknak nemkevesebbé fontos körülménye azonban az is, hogy az ige hirdetője egy bizonyos *konkrét gyülekezet* pásztora. Nyáját az igével kell legeltetnie. Igeszolgálat a gyülekezetben megy végbe. Igehirdetésének ezért *gyülekezetszerűnek* kell lennie.

Gyülekezetszerűsége nem a prédikáció *ad hominem* jellegét értjük. Az igehirdetésnek személyhez szóló, személyesen megszólító jellege kétségkívül fontos. Magában azonban még nem biztosítja a gyülekezetszerűséget. Az ilyen prédikáció kitűnő szolgálatot tehet prédikációskötetekben, de teljességgel elégtelen a konkrét gyülekezetben.

A gyülekezetszerűség nem tévesztendő össze a *népszerűséggel* és a népiességgel. A szándékolt pongyolaság, vagy a póriasság határát érintő keresett népieskedés még nem gyülekezetszerűség.

Gyülekezetszerű az az igehirdetés, amely Isten örök ígését úgy tolmácsolja, hogy éber figyelemmel tekint *a ma konkrét gyülekezetére*, amelyben elhangzik. Első feltétele ennek a gyülekezet *ismerete*. (János 10, 14.) A gyülekezet megismerését csak az állandó pásztori kapcsolat fenntartása biztosíthatja. Az igehirdetőnek ismernie kell gyülekezetének helyzetét, összetételét, éppen időszerű gondját, bajait, stb.

Igehirdetésünk gyülekezetszerűségének kérdése a *perikóparendszer* használatával kapcsolatban válik nehéz kérdéssé. A perikóparendszer áldásai vitán felül állanak. Ez biztosítja az igehirdetés anyagát és menetét az *egyházi esztendő üdvőtörténeti rendjében*. Biztosítja azt, hogy az igehirdető gyülekezetét állandóan Isten üdvösségszerző nagy cselekedetei elé állítja. Megóvja az igehirdetőt a „kiprédikálástól“ s megóvja az igehirdetést a szubjektívizmus önkényétől. Különösképpen napjainkban megóv attól, hogy az időszerűség, vagy éppen a „korszerűség“ követelésének engedve Isten örök üzenetéről való bizonyágtéves helyett nagyon is emberi aktualitások tárgyalásába merüljünk el. Igehirdetésünk a perikóparendszer vasvázában marad *egyházi tunkció* s így menekül meg attól a veszélytől, hogy csupán egy vallásos közösség önkifejezésének eszközévé sülyedjen. (Pl. az első budapesti légitámadás után az egyik protestáns denomináció rádióprédikációjának *témája* — persze szabad textus alapján — a légitámadás volt!)

Másfelől azonban éppen napjainkban tagadhatatlan nehézség elé állít egyházunk hűséges és elvi szempontból nagyon is helyes ragaszkodása az egyházi esztendőhöz és a perikóparendszerhez. A perikóparendszerből önként folyó kísértés az, hogy bizonyos magasegyházi *dogmatizmusba* és *liturgizmusba* merevíti az igehirdetést. Nemcsak medret ad az igehirdetés rohanó patakjának, hanem azt igen könnyen mértani figurák szerint kihúzott csatornának ágyában csendes folydogálásra kényszeríti. Amennyire csábító kísértés egyfelől a szabad textusok paripáján nyargaló „aktuális“ szónok szerepe, annyira hivatató másfelől az egyházi-teológiai elefántcsonttoronyba húzódó prédikátoré is. Természet és adottság dolga, hogy kihez

*) Ez a néhány gondolat nem tanulmány akar lenni, csupán a győri lelkészi kar február 8-án tartott baráti beszélgetésének írásba rögzített summája.

melyik kísértés áll közelebb. Az egyikfajta prédikáció talán érdeklí és vonzza a gyülekezetet, csak éppen ígét nem ad. A másik pedig — elhangzik a fejük felett anélkül, hogy a szívükig érne. Tény, hogy híveink legnagyobb részének az egyházi év vajmi keveset jelent s így a perikópák alapján elhangzó igehirdetések üdv-ökonómiáját sem tudják felfogni. Ez csak egyik tünete az általános elvilágiasodásnak. A baj ellen harcolni kell, de annak legyőzése nem megy máról holnapra. Sőt, látszólag, éppen igehirdetésünk *gyülekezetszerűségének követelménye* áll kiegyenlíthetetlen feszültségben a *perikóparendszer alapján álló, egyházi évhez igazodó igehirdetéssel*. Rohanó korunk naponként változó, megrendítő eseményei kiáltva követelik a gyülekezetszerű, pásztori igehirdetést. A gyülekezet közönyéből felrúzza, szorongó aggodalmakkal, homályos sejtésekkel, vágyakkal, reményekkel telten ül szószekeink alatt s várja a neki s hozzá hangzó szót. Ugyanakkor egyházunk az egyházi esztendőbe ágyazott perikóparendszerrel figyelmeztet arra, hogy nem a gyülekezet — még olyan jogosult — igényeinek kiszolgálói, hanem az ige örök üzenetének szolgálói vagyunk. Másfelől kétségtelen, hogy az ige eledelével a reánk bízott konkrét nyáját *legeltetnünk* kell.*)

Talán mégis a *szabad textus* a kérdés megoldása? Nemrégiben alkalmunk volt résztvenni egy református istentiszteleten. Az igehirdetés — szabad textus alapján — a legnagyobb mértékben és a legjobb értelemben gyülekezetszerű volt. Közvetlen hangú, meleg, társalkodó modorú, időszerű, pásztori. Szinte minden mondatával benne gyökerezett a gyülekezet konkrét életében, s egészen annak a bizonyos gyülekezetnek szólt. Mégis hiányoltunk valamit: az egyházi esztendő éppen akkor forduló időszakára való vonatkozást, a de tempore jellegét.

A kérdést bonyolítja egy másik szempont. E szerint az egyháznak hallatnia kell szavát a kor eseményeihez, éppen a gyülekezetszerűség követelménye miatt. Az egyház *profétai* elkötelezése ez a nemzettel szemben. A perikóparendszer használata mellett ez szinte lehetetlen. Különösen nyilvánvaló ez a nemzeti ünnepeken, s az újabban egyre gyakoribb nemzeti vonatkozású évfordulókon, stb. Semmiképpen nem megoldás, sőt megengedhetetlen az, hogy az igehirdető erőszakot kövessen el a kirendelt perikópán s abba préselje bele mondanivalóját. Az igehirdető exegéta és nem belemagyarázó! Viszont más textus választása azt a látszatot keltheti, hogy az egyház szempontjai könnyen félretolhatók, ha külső igények kellő energiával lépnek fel.

Némelyek szerint itt a *papi és profétai elemnek* az egyházi életben való feszültségéről van szó. A profétai elem jelentené az igehirdetés gyülekezetszerű és időszerű hangját. Az nyilvánvaló, hogy az egyházból sohasem szabad kivesznie a profétai hangnak: a közélet dolgaiban való közvetlen hangadásnak. Az egyház a világ lelkiismerete kell, hogy legyen. Kérdés viszont, hogy adatott-e az egyháznak olyan profétai feladat, mint az ószövetség profétáinak, pl. Ézsaiásnak, Jeremiásnak? Nagyon is közeli a kísértés, hogy profétálás címén az igehirdetés a napi politika posványába süllyed. Ezért senki sem nyilváníthatja ki magát profétának. Isten hívja el a profétákat s Ő adja esetről esetre szolgáinak ajkára a profétai szót.

*) Ezt úgy is mondhatnánk igehirdetésünkben a „hic et nunc“ és a „de tempore“ jelleg kettős feszültségét kell elhordoznunk.

Látszólag külsőség, mégis nem közömbös az igehirdetés gyülekezetszerűsége szempontjából az igehirdetés *hangja, tónusa*. Sokszor már a túlságosan magasraépített (oltár fölé épített) szöszék is elválasztja az igehirdetőt gyülekezetétől. Fokozódik ez, ha felveszi az ú. n. „Kanzelton“-t, azt a patétikus és rétori hangot, ami annyira távol áll az ősgyülekezeti „homilein“-től, a testvéri beszélgetéstől. Az igehirdetés régi magyar elnevezésének: „A gyülekezettel való társalkodás“-nak mély értelme van. Teljességgel elvész az igehirdetés közvetlensége akkor, ha nagyobb templomainkban az igehirdető sokszor artikulátlan kiabálással igyekszik nagyothalló vagy álmos híveinek figyelmét lekötni. (Ezen igen könnyű segíteni a nagyothallóknak az első padokba telepítésével és megfelelő hang-erősítő készülékeknek az ilyen padokba való beszerelésével. Minden nagyobb külföldi templomban találunk ilyet.)

*

Csupán néhány gondolatot akartunk közölni igehirdetésünk gyülekezetszerűségének kérdéséről. Távolról sem áztatjuk magunkat azzal, hogy megoldásokat nyujtunk. Inkább a *kérdésekre* akartunk rámutatni. Az igazi teológiai eszmélkedés úgyis mindig a kérdések számontartásában és felvetésében van s nem tetszetős megoldások nyújtásában. A megoldást mindnyájunknak magunknak kell megkeresnie naponkénti imádkozó kereséssel. — Eféle útmutatóba szóljon még e néhány mondat:

Az egyházi esztendőbe ágyazott perikóparendünk olyan kincs, amelyről alig mondhatnánk le.*) A kijelentés világának, az üdvösség nagy tényeiről szóló igének s a mi világunknak, a ma emberének távolságát szüntelen homiletikai munkával kell áthidalnunk. Ha igazán csak az ígét hirdetjük, meglátjuk majd, hogy ez a távolság — ép az ige fényében — nem lényeges. Az ember és világa lényegileg ugyanaz marad. *Igehirdetésünk akkor lesz gyülekezetszerű, ha valóban ige-hirdetés.* A szóló ige s a hallgató gyülekezet egyidejűségét maga az ige teremti meg. Ez persze nem ment fel az alól, hogy igehirdetésünk gyülekezetszerűségén pásztori hűséggel és minden megengedhető eszközzel ne fáradozzunk.

Groó Gyula
Győr.

A népi gondolat és egyházunk.

Divatbajött s megint téma lett „az istenadta nép“. Alig van megnyilatkozás, amely hitet nem tenne „a népi gondolat“ mellett. Nem is csak emlegetik, — történik is sok minden a népi vonalon. Gondoljunk a gyöngyösbokrétára. Szép falusi leányok, nyalka falusi legények táncolnak, vagy bohóckodnak a színpadon. Budapest népe pedig „mustrálja, élvezi, csámcsogja és röhögi“ őket. Ez volna a népi irányzat? — Gondoljunk a falukutatásra. Sokszor, sokan csinálják balkezesen, de hisszük,

*) A perikóparend alól esetről esetre éppen a gyülekezetszerűség szempontjából lehet kivételt tenni. Ennek elvi lehetőségét feltétlenül biztosítani kell. El tudjuk pl. képzelni, hogy valamely az egész gyülekezetet érintő gyülekezeti esemény miatt az igehirdető más textus alapján hirdeti az ígét. Ez sokkal inkább megengedhető, mint ha külső, világi események nyomására történnek.

hogy jó is származik majd belőle. — Gondoljunk az állam sokféle jószándékú falumentésére. Egészségügyi szolgálat, iskolánkívüli népművelés, népművészeti elemek gyűjtése, tehetséges falusi parasztfiúk tanítása: mind idetartozik. Egyetemi tanszéke van ma már a népi gondolatnak. Örülünk neki.

Mi hát a népi gondolat? Egyáltalán: mi a „nép“? Pontos és egységes meghatározása hiányzik. A fogalom sokféle hányattatáson és torzuláson ment keresztül. Burok, amelyet tetszés szerint töltenek meg hol ilyen, hol olyan tartalommal.

Legtöbbször nemzetpolitikai fogalom. Jelenti, az azonos földrajzi és történelmi adottság sorsközösségében élők csoportját.

Néha szociális, vagy osztályfogalom. Jelenti az uralkodó urakkal szemben a szolgáló nem-urakat.

Néha szociálista fogalom. Népuuralmat, demokráciát ígérnek vele, de eddig a demagógia hordóinál messzebb még nem jutott.

Bizonyos, hogy a magyar népi gondolat egészen más, mint a német „völkisch“. A „völkisch“ tágító fogalom, a „népi“ szűkítő. Ha a német népi politikát folytat, akkor átlépheti kifelé országa határát, de ha a magyar népiséget keresem, akkor az országhatárnál idebb kell megállnom. A német „Volk“ nagyobb, mint Németország, a magyar „nép“ kisebb mint Magyarország.

Az is bizonyos, hogy a népiségben, ahogy ma általában értik és emlegetik, a *faji vonatkozás* a legerőteljesebb. Nem politikum elsősorban, hanem ethnikum. A népi gondolat pedig jelenti azt az irányvonalat és törekvést, amely a magyar megújulást a vérbeli magyarság mélyrétegeiből várja. Az ősgyökér szabad sarjadását kell biztosítani. E célból a magyarság eszméljen önmagára, mélyüljön önmagába és újuljon meg önmagából. Mivel pedig a vérbeli magyarság 60 százaléka, 8 milliós többség, paraszt, ez a népi gondolat jórészt paraszti gondolat. Legegyenesebben ez Veres Péternél jut megfogalmazásra. Ez a balmazújvárosi parasztszociológus nyíltan vallja, hogy a magyar sors = parasztsors. Ez a réteg foglalta el az országot s foglalja el ma is nemzedékenként újra meg újra szívós csendes honfoglalással a földet „csalántól, büröktől, pörjéttől, ürge-től, egértől...“ Ez a réteg őrzi a magyar arcot, a magyar nyelvet, a magyar művészet ősvonalait, a magyar zene ősi anyanyelvét: építeni tehát csak erre lehet. Ki is mondja: a, „nemzet parasztjaiban fejlődik és szaporodik s hivatalnokaiban gyengül és fogyatkozik...“ A magyarság tehát vagy megújul parasztságából, vagy elpusztul. De hogy ez a népi mozgalom mégis nemcsak a parasztságra kíván támaszkodni, arra megint Veres Péter példája hozható fel, aki a népiséget erőteljes szociálizmussal köti össze és a mezőgazdasági proletariátussal sőt éppen a magyar szakszervezeti munkássággal keres szoros kapcsolatot.

A népi mozgalom megvan, izmosodik, a jövő neki dolgozik. Számoljon vele tehát az egyház is. Érdekes, hogy a magyar népi gondolat gyökerei a reformáció magyar prédikátoraira nyulnak vissza. Az egyház igazi népi szolgálatot hazai földön akkor vállalt először. A legújabb megállapítás erről így hangzik: „A protestantizmusnak elsőrangú érdemei közé tartozik, hogy polgárjogot szerzett a magyar nyelvnek... A magyar mélyrétegnek, a népnek nyelvét árasztotta az irodalomba. A protestantizmus

széttörte a középkor formakényszerét és lehetővé tette a magyarság lelkének szabadabb ömlését. A középkorban az egyházi tekintély közölte a tömegekkel a szentesített világgépet, melynek sérthetetlenségét a világi hatalom is biztosította. A proestáns korban azonban felmeli fejét „a község“. Mindenütt összefut a „tömerdek parasztság“ és hitszónokokat hallgat. A prédikátorok nemcsak átéreztek ennek a népi izgalomnak a fontosságát, hanem többnyire a bűvkörébe jutottak, azonosodtak vele és műveket alkottak belőle. Egymásután jelennek meg a könyvek, melyek a tömegek lelkére és igényére épülnek. Fölemelik, műveikbe mentik a magyar mélyrétegek lelkét. A magyar ének patakja ismét folyammá tagad és szétárad az országban. Féja: Régi magyarság: 81., 82. o. Nem rajtuk mult, hogy a magyar népi gondolat akkor nem érlelhetett maradandóbb gyümölcsöket. A népi gondolat egyelőre ma is még csak az irodalomban érvényesül. De ez mindig így kezdődik. A nemzet életének az irodalom a szeizmográfja és prófécijája. Bizonyos, hogy a jövő iránya ez. A magyarság legszélesebb rétegei kerülnek majd ennek a népi irodalomnak hatása alá és politikai tájékozódást, szellemi táplálékot, gazdasági igényt innét merítenek. Ez a népi irodalom nem öncélú szórakoztató művészi farigcsálás, hanem a próféták létérdekszerű megnyilatkozása. Számára a nép nem téma, hanem cél. Nem csak róla írnak, nem is mindig néki, de minden esetben érte, sőt sokszor belőle, hiszen a népi írók legjellegzetesebbjei (Veres Péter, Erdélyi József, Illyés Gyula, Sinka István) épen a legmélyebb népi magyarság közvetlen sarjai. Ez a népi irodalom ma szerintem a legfontosabb és legreményteljesebb magyar életjelenség. Itt van „az igazi népképviselő és az igazi országháza“. Aki ma tájékozódni akar és szemétkézet az eseményeken rajttartani, — aminthogy az egyháznak ez kötelessége — ezeket meg nem kerülheti. A népi írók pusztá olvasása már egyházi szolgálat.

Csak így állíthatjuk az egész mozgalmat az ige mértéke alá. Mert nekünk a népi gondolatot is az igével kell mérnünk. A kérdés azonos a faji gondolat megítélésével. Mit szól a kijelentés a fajisághoz?

Bizonyos, hogy Isten nem fajtát teremtett, hanem embert. „Teremtünk embert, a mi képünkre és hasonlatosságunkra.“ Isten pedig nem zsidó Isten, mint ahogy nem finn-ugor és nem is árja Isten, hanem — Isten. „Az egész emberi nemzetséget egy vérből teremtette.“ Csel. 17, 26. A teremtettségnél ebben a vonatkozásában is a bűneset irtózatos katasztrófája támasztott zavart, Genézis 3 után jön a faji gyűlölet előrevetülő árnyéka, az első testvérgyilkosság, azután a nemzetekre hasadozás és a bábeli nyelvzavar. De ha a népek, nemzetek és fajták szétzavarodása a bűn büntetészerű következménye is, — ma mégis Istentől megtúrt és engedélyezett életforma, sőt adottság. Szükséghelyzet, amellyel számolni kell, sőt aján-dék, amelyet hálával kell használni.

Igenis észre kell vennünk, hogy ha számolnunk kell is a legszélesebb-körű faji keveredéssel és ha éppen ezért, legalább is határesetekben bizonyos elmosódás szemlélhető és így végső alapvonásokban biológiailag is, lelkiütleileg is minden ember egyforma, — a fajiság mégis meghatározó erő, nemcsak külső megjelenésben, hanem észjárásban, érületben, sőt akarati megnyilatkozásokban is. Mint ahogy a fa — fa, csakhogy az egyik almát terem, a másik meg körtét. Ha ezzel azt akarnám mondani, hogy a

test a minden és a vér az egyetlen döntő tényező, akkor a transcedenst kikapcsoló materialista volnék. Viszont ha e világos tényt tagadóra fog-nám, akkor meg eltévesztett spiritualizmus örve alatt Isten rendjét tagad-nám meg.

Isten engem a magyar népiségbe helyezett. Senki se veheti tehát rossz néven tőlem, ha legközvetlenebbül ezt szeretem és akarom szolgálni. Tudom, hogy vége népemnek, ha a maga pusztja fajiságában akar üdvö-zülni és vérsége bálványimádatával detronizálni akarná Istent. Tudom, hogy hiába a magyar népi mélység minden dús lehetősége és kibomlása: beoltás nélkül fejszére való buja vadfa maradna. Tudom, hogy az én né-pemen is csak a váltáság segít: Krisztus. Népiségem és fajiságom nyomban bűnné lett, mihelyt kevélykedő, gyűlölködő öncél lett belőle, ahelyett, hogy szolgálati alkalom és eszköz volna Isten dicsőségére. De tudom azt is, hogy népemet népiségében kell Krisztussal Krisztusért szolgálnom. — Mint ahogy a nemzeti életnek a nép a reménysége, — emberileg szólva egyhá-zilag is ettől az alaprétégtől várhatunk legtöbbet. Nem kicsinyelhető le az a tény, hogy anyagilag a népi tömegek tartják az egyházat s hogy a reverzális még mindig falun a ritkább.

Egyházunk kötelessége, hogy igyekezzék kézbevenni és kisiklásoktól megóvni a népi gondolatot. A finn Kalevalát, amelyből megújódott a gyökereihez visszatalált finn nemzeti élet, evangélikus falusi papok gyűj-tötték össze a nép között. Tanulhatunk tőlük. Bizonyos, hogy a népi irány-nak megvannak a maga súlyos kísértései és eltévelyedési lehetőségei. Éppen ezért keli az egyháznak őrködni. Nem gőzös-fejű Virrasztó Koppányok kellene, hanem komoly hívő népi lelkipásztorok, akik nem csinálnak ugyan mithoszt a vérből, bálványt a fajból, nem üznek paraszt- és faluimádatot, de Jeremiással és Pál apostollal szeretik, tehát nem a fajiság pogány szerelmével, hanem amor crucis-szal szeretik, tehát Krisztusban és Krisztusért szeretik népüket. A népi gondolat csak akkor állhat meg Isten ítéletében, ha nem torzul osztály- és faji göggé, hanem megmarad az evangéliom cserépedényének. Ezért kell felelősséget éreznünk a népi gondolat iránt. Sinka István, a bihari bojtárból lett író írja a Fekete bojtár vallomásai-ban, hogy a pusztán két könyve volt: Petőfi összes versei, meg a biblia. Egy vihar alkalmával aztán a szűrűjából kihulló bibliát összetiporta a megvadult ridegfalka. Nem tudom, adott-e helyette neki valaki azóta is bibliát?! Veres Péter meg azt írja a „Számadás“-ban, hogy egy vén ju-hásztól kapta meg Bunyan: Zarándok útjá-t s ez a könyv „valósággal le-igázta és meghódította“. A népi irányzat hazánkban nem istentelen, sőt szomjas az evangéliomra. Hogy írói nem teológusok és vallásosságuk is megreked az első hitágazatban, az nem csökkenti, csak növeli felelőssé-günket. S ha ez a népünk életében nagyraihivatott irány pogányságba sikamlanék, azért mi felelnénk elsősorban.

Egyházunknak az eddiginél sokkal mélyebb népi beállítottsággal kell a népet szolgálnia. Tehát népi egyházzá kell lennie. Nem sok dicsekedni-valót találok abban a szólamban, hogy mi az intelligencia egyháza va-gyunk. Legyünk mi csak a nép egyháza. S itt néhány igen szembeötlő teendőre rá kell mutatnom.

Nem tudom, hogy lelkészképzésünk nem inkább városi-e, mint falusi? Ahogy tanultuk a tárgyakat, mintha-mintha inkább a városi, mint a falusi

gyülekezetek igényeit és leendő lelkészeit tartották volna szem előtt. Pedig sokkal több a falusi, mint a városi lelkész.

Nézzük egyházi irodalmunkat. Szinte egészében urbánus hang és észjárás. Még azok is, amelyek kimondottan a népnek készülnek. Talán még a Harangszóban sem tudunk eléggé és igazán népiek lenni. Hol van az igazi magyar népi posztilla, mint ahogy van a németnek és a finneknek? Hol van a magyar észjárás szerinti igazi magyar dogmatika? És hol van az igazi magyar népi igehirdetés? Figyeljük meg a Belmissziói Munkaprogramm évenkénti anyagát. Túlteng benne a hosszadalmas, körmondatos, bonyolult városi anyag. Különös, hogy még falusi lelkészeink is, ha ex katedra szólnak vagy tollat ragadnak, mindent elkövetnek, hogy elvontak, magasak, összetettek legyenek. Vigyázzunk: nem póriasságot propagálók! Csak arról van szó, hogy váljunk végre alkalmas eszközzé ahhoz, hogy a Szentlélek magyarul észjárás szerint magyarul szólalhasson meg. Mert a Szentlélek tud magyarul, csak mi nem tudunk. Persze mi német emlőn szívjuk a teológiát. Örülni lehet annak, hogy ma már finn erek is csörgedeznek. Igen ajánlatos a régi magyar egyházi irodalom olvasása. Van ilyen, csak meg kell keresni. Micsoda mélység és micsoda népi magyarság! Bornemisza püspök karácsonykor így prédikált: „József meg Mária Názáretből a vármegye székibe, Bethlehembe ment... Jézusnak születésekor még csak egy zsöllérházacska sem volt. Más ember barmos istállóján, szegény nyavalyás leányzótól, meleg víz nélkül aszu szénán született...” A Graduálban pedig ilyen énekek voltak:

A kis gyermek szénán fekvék,
Jászoltól nem iszonyodék,
Kevés téjjel nevelteté,
Kitől világ megtartaték...

Ötet édes anyja, a Mária
Pólába pólálá,
Tevé a jászolba,
A rút istállóba
A nagy Királyt.

Kit ökör és szamar szagolással
Esmérnek Uroknak,
És a hideg ellen
Ők őrizik szépen
Fuvallással...

Püspöktől hallottam, mennyire tetszenek neki Sinka István elbeszélései. Érdekes, hogy ugyanazokat az elbeszéléseket bátyám is élvezte, aki pedig hatelemis parasztember. Nem úgy kellene-e nekünk is prédikálni, hogy a püspöknek is mondjon valamit, de a parasztember is megértse. Tagadom, hogy valami nagy különbségnek kell lenni a falusi és városi igehirdetés mikéntje között. Magyarán szóljunk, s akkor akinek füle van, hallja. Ott tartunk még, hogy a mélységet magasságban keressük, a mondanivaló súlyosságát az emészthetetlenségben, a tudományosságot az érthetlenségben.

Népünk szolgálásához szeretet kell. Sokkal több az eddigiénél. Nem az a dolgunk, hogy tekintélyhahászó urai, hanem szolgálai legyünk népünknek. Urai is így leszünk igazán. Elméletben persze világért sem, de a gyakorlatban még mindig lenézzük a népet. Milyen furcsa felülről hangzó zöngéje van nálunk még ma is ennek a szónak: „a níp”. Érdekes, hogy a paganus valamikor falusit jelentett. Ebből lett a pogány.

Miért menekülünk faluról? Hányan vagytok, akiknek „elég volt a faluból”? S ha nem sikerül is otthagyni, arccal a város felé fordulunk és falun is a várost igyekszünk mindenáron képviselni. Ruházatban is, életmódban és viselkedésben is. Közben pedig sajnálkozunk és botránkozunk, hogy népünk kezd kivetközni ősi életformáiból. Nem vagyok ábrándos ideálista. Falusi vagyok: ismerem népünk minden nyomorúságát és bűnét.

Mégis éppen ezzel a néppel kell sorsközösséget vállalni igaz mély szeretettel. Igen felette vagyunk népünknek. Úgynevezett szeretetünk inkább műkedveskedés és leereszkedés. Nagy a szakadék. Az északi népeknél pl. ez ismeretlen. Ott mindenki érzi, hogy egy test és vér. Napokban érkezett hozzánk egy finn egyetemi tanár. A kocssal éppen úgy kezelt fogott, mint a nagytiszteletű úrral, a cselédlánnyal éppen úgy, mint a nagytiszteletű asszonnyal. Kis dolog ez? Igen nagy dolog ez. Abban, ami mögötte van. — Több egyszerűséget. Viselkedésben, beszédben, intézkedésben. Nyelvünkben még ma is a barokknál tartunk. Cikornyás, cifra, művirágszerű. Tanulhatunk a népi íróktól. Amilyen szenvelgés, képmutatás és nagyképűség nélküli egyszerű mélységgel írnak azok, úgy kell nekünk is. A legnagyobb igazság is belefér egyszerű rövid szóba. Sinka István elleste egy öreg gulyás imádságát. Ezt jegyezte meg belőle: „Vinsigemre erőim fogytán ne hagyj magamra, ... engem! Légy velem, ha maj elborulnak szemeim, ha mán a föld maj ásítózik a csontyaimra, mer igen elfáradtam és igen magányos vagyok, én Istenem... Oszt ha maj körülvesz a sőtítség, vedd eszedbe, hogy milyen egyedül is vagyok...“ Boldog volnék, ha leendő egyetemes agendánkból ilyen imádságokat olvashatnánk!

Egyházunknak a népi gondolat iránt az a dolga: vegye észre és ismerje meg, vegye kezébe és tisztítsa meg, töltsse meg evangéliommal és válják az egész vonalon igazi népi egyházzá! — Testvérek! Ajánlom néktek a népi gondolatot! Nem bálványnak, nem divatnak, nem olcsó uszítás anyagának és nem prédikáció-témának. Ajánlom néktek magatartásnak, munkamezőnek és szolgálati eszköznek!

Szabó József
Győr.

Egyházi esztendő a szószéken.

Szentháromság utáni 2. vasárnap.

Lukács 14, 16—24.

Általában vigyáznunk kell Jézus példázatainak pontról-pontra haladó allegorikus magyarázatával. Ebben a példázatban az „elsők” s a meghívást visszautasítók mégis a zsidóság és annak hivatalos képviselői. Az elsők elutasító magatartása után még kétszer megismételt hívás nyilván egyfelől a vámszedőkre és bűnösökre, másfelől a pogányokra való utalás. A példázat lényege egyébként a messiási üdvállapotban való részvétel kérdése.

Ebben a példázatban is világosan áll előttünk az, hogy Jézus életmunkájának a lényege nem új követelések és parancsok az emberrel szemben. Ő a messiási üdvállapotba, az Ő országába hívja az Isten népét. Még

mikor valamitől őv, vagy valamire buzdít, ezt is az Isten országára elhívónak a szerepében teszi.

Miért utasították vissza a hívást az első? E világi viszonylatban ők a „komolyabb“ réteg. Mennyire pontosan veszik körülményeikből adódó feladataikat. Nem lehet üres kifogásnak bélyegezni azt, amit a hívásra mondanak. Viszont az is nyilvánvaló magatartásukból, hogy nem sokat adnak a hívásra. Nemcsak a dolgaikkal és a világgal, de önmagukkal is el vannak telve. Mit nekik az Uruk! Nekik nem mégtiszteltetés az, hogy a lakomán részt vehetnek! Azok az emberek ők, akik minden „jóralóságuk“ mellett szépen megvannak Isten nélkül.

Prédikációnk elkészítésénél vegyük figyelembe a következő szempontokat:

1. A kegyelem és ítélet egybe vannak szövődve Isten eljárásában. Éppen az Isten kegyelme váltja ki az emberben az ellenkezést s hetyke, fennhéjázó magatartásával még inkább méltatlanná teszi magát Isten kegyelmére. Isten ítélete azok felett, akik a maguk méltatlanságának nyilvánvaló tanujelét adták és magukat ezzel elkárhoztatták, megnyitja az utat a kegyelemhez azoknak, akik addig az Isten népének a körén kívül állottak. A kegyelem éppen azért kegyelem, mert a háttérét az ítélet alkotja s az ítélet azért méltán bekövetkező elítéltetés, mert a minden-kész kegyelem ténye előzi meg.

2. Bár a prédikációnk azoknak szól, akik a meghívás rendjében a harmadik helyen állunk, pogányokból lett keresztyének utódai lévén, mégis ki vagyunk téve annak, hogy az „első“ bűnének az ítélete sújt bennünket. Elveszünk a világban, elegek vagyunk önmagunknak s ennél-fogva életünk zártvolta nem hagy kaput Isten felé.

3. Ki kell térnünk azokra a mentségekre, amelyek a 18—20. versben felsorakoznak. Ma is vannak magukat menteni akaró keresztyének. Általános elhívottságunkat a keresztség jelenti, de Isten hívó szava minden élethelyzetben naponként felénk fordul s nekünk ismételtlen állást kell foglalnunk Isten megszólításával szemben. Nem állásfoglalás-e az, mikor az ember megállítja: ma nincs időm a bibliaalvasásra, az imádkozásra, az istentiszteleten való részvételre, ebben a helyzetben nincs módomban helyt adni Isten nyilvánvaló akaratának? Mit jelentünk mi Istennek? Ő nem szorul ránk! Az ő figyelmeztetése mögött nincs ott a csendőrszurony! De annál inkább jaj nekünk, ha elfelejtjük, hogy *mi* nem lehetünk el nélküle. Nem mi tiszteljük meg őt, a mi emberi „méltóságunk“ adta fénnel, hanem ő gyakorol soha méltóan nem értékelhető kegyet velünk azzal, hogy megszólít bennünket és az üdvállapotban való részvételre hív.

Alapigénk mondanivalójának csúcspontjára érve hallgassuk meg Luthert: „Egyszerűen ennyit mond: Meg nem kóstoljátok az én vacsorámat. Mintha csak ezt mondaná: Nos hát az én vacsorám is csak valami, csak ér annyit, mint az ő ökreik, szántóföldjeik és feleségeik, még akkor is, ha ők most földjeiket, ökreiket, feleségeiket, szántóföldjeiket többre tartva, azt megvetik. Eljő majd az az óra, mikor ökreiket, földjeiket, házaikat el kell hagyniuk, úgy hogy szívesen vennék majd az én vacsorámat, de akkor már ezt kell hallaniuk: Barátom most nem vagyok itthon, most nem fogadhatok vendéget, menjete a földjeitekre, ökreitekhez, házaitekba, ott biztosan jobb vacsorában lesz részetek, mert az én vacso-

rámát oly elbizakodottan és kevélyen megvetették. Jól elkészítettem, sokat fordítottam rá és nektek kevés volt. Ha ti jobbat készítettetek, egyétek most, amit főztetek, az én vacsorámhoz pedig nem nyultok.

Szentháromság utáni 3. vasárnap.

Lukács 15. 1—10.

Ebben a két példázatban Jézus a farizeusoknak az ő munkamódja felett való megütközését tárgyalja. Megütköztek ugyanis azon, hogy Jézus a bűnösöket fogadja magához és velük együtt eszik. Az így adott helyzetből, és nem valami elvont igazság illusztrációja gyanánt, kell értelmezni ezeket a példázatokat.

1. A könyörülő megváltói szeretet az elveszett irányában onnan ered, hogy az az Isten tulajdona. Ján. 10-ben is a béres és a jó pásztor magatartása közötti különbségnek az a magyarázata, hogy egyiknek tulajdona a nyáj, a másiknak nem, az egyik érte él, a másik belőle. Az első példázatról prédikálva voltaképpen a jó pásztorról kell hirdetnünk az ígét, úgy ahogy az, főképpen Ján. 10 leírásából, ismert. A jó pásztornak egyik legpásztoribb ténykedése az, hogy az elveszettek után megy. Peldázataunk szerint olyan nagy odaadással s maga-megfeledezéssel cselekszi ezt, hogy szinte részrehajlónak látszik szeretetében az elveszett századik felé, szemben a meglévő 99-cel.

Jézus eljárása ebből a szempontból más, mint a prófétáké volt Ő előtte. Nem csak a nép egészségéhez fordul prédikálásával, hanem arra is van ereje és arra is szakít időt magának, hogy utána menjen az egynek. Ő pásztor a és gondviselője a rábízottaknak. Az egész evangéliumot átszővi az, hogy hogyan érez Ő a kicsi és megvetett irányában. Különbet nem adhatunk, mint ha az evangélium egészéből vesszük az anyagot az első példázatnak, a kicsi és elveszett megkeresésének, illusztrálására. (Mt. 18, 10; 25, 40.)

Az első példázatra kell, hogy essék a hangsúly igehirdetésünkben, de mellette nem felesleges a második se, alapigeként. Ez óv meg bennünket attól, hogy az elveszett báránka „rokonszenves“ alakja körüli érzélgős rajongásba tévedjenek gondolataink. Ebből a második példázatból világos, hogy végeredményben minden a körül fordul meg, hogy Isten visszakapja azt, ami az övé.

2. A két példázat azonban nemcsak a kereső szeretetnek a leírása, hanem egyben leszámolás is azzal a botránkozással, amely Jézus eljárása nyomán támadt a vallás hivatalos képviselőiben. Ismételten szólnak az evangéliumok arról, hogy az „igazak“-ban Isten bűnösökhöz lehajló kegyelme megütközést vált ki. (Lk. 15, 11; 7,36 köv., Mt. 20, 1—16.) Azonban igénk nem zárja el az utat, hanem inkább megnyitja a kaput a farizeusok előtt. Döntés elé állítja őket, hogy megtérjenek magukat igazaknak tudó „vallásosságukból“ Isten kegyelméhez és a bűnöst, az elveszettet megkereső szeretethez. Jézusnak ez a megváltói szeretete a választóvonal a között a vallásosság között, amelyben az ember maga akarja rendezni az Istenhez való viszonyát és a között, amelyikben az ember, mint bűnös az Üdvözítőtől felvétetni engedi magát.

3. Húsvét és mennybemenetel óta Krisztus tulajdonjogi igénye kiterjed minden emberre. A mi szemünkkel nézve lehet sok elvetett, veszni-

tért és reménytelen. Jézus megtanít bennünket máshogyan látni. Az Ő „nyájának“, Isten népének a tagjai ezek is, ezért Ő nem mondhat le róluk. Az Ő „nyájának“, Isten népének a tagjai ezek is, ezért Ő nem mondhat le róluk. Az Isten népe és a Krisztus nyája mindig nagyobb, mint azoknak a csoportja, akik Jézus nevében összegyűlnek. Ennek a közösségnek se szabad elfelednie, hogy Jézus szempontjából mi mindannyian elveszett juhok voltunk és az Ő gyülekezetéhez való tartozásunk s az abban való megmaradásunk nem a mi hűségünk teljesítménye, hanem az Ő pásztori vigyázásának az eredménye. Jézus nem a maguk igazvoltának a tudatában elzárkózó embereket akar, hanem olyanokat, akik az Ő pásztori irgalmasságára építenek és bensőleg feltáruznak azok számára, akikről ma még úgy látszik, hogy nem tartoznak a Krisztus gyülekezetéhez.

Szentháromság utáni 4. vasárnap.

Lukács 6, 36—42.

Több szövegkritikai nehézség van, amely az értelmezést megnehezíti. A 39—40. vers itt betoldásnak látszik, az értelmi összefüggésbe nehezen illik be. Nehézség az is, hogy a viszonzás tana a Biblia egészével összehasonlítva túlzottan látszik itt érvényesülni.

Az értelmezésnek a 37—38. versekből kell kiindulnia: irgalmas és könyörülő elbánásban kell részesítenünk felebarátainkat. Négy erre vonatkozó utasítást tartalmaz ez a rész. Arról szólnak, hogy miben nyilatkozzék meg méltányosságunk felebarátaink irányában. Nem szabad elfelednünk, hogy nemcsak arról van szó, hogy ne vádoljuk alaptalanul felebarátainkat, hanem arról, hogy még abban az esetben is helytelen a felebarát kárhozatása, ha mindaz igaz, amiért elítéljük. Mind a négy utasítás az utolsó ítéletre való utalással ad nyomatékot a beléfoglalt tilalomnak, illetve parancsoknak.

Hogy mindez nem a rideg viszonzás betűszerinti érvényesülése, avagy az általános emberi méltányosság elveinek bibliai jelentkezése, annak bizonyossága a 36. vers. Akikhez ezek a szavak szólnak, azokkal szemben érvényesült Isten irgalmassága. Ha könyörtelenség és szívtelenség a felelőtünk Isten velünk szemben megnyilvánult könyörületére, természetes, hogy ez ítélet felettünk (az irgalmatlan szolgál példázata). Nem mi kezdeményezünk és a mi cselekedetünkhöz alkalmazkodva cselekszik az Isten, hanem az Isten máris cselekedett az Ő irgalmasságával és amit mi erre teszünk könyörtelenségünkben, azzal magunk ítéljük magunkat méltatlanoknak az Isten kegyelmére. Erre a könyörületre pedig annyira rá vagyunk utalva, hogy lehetetlen nélküle élni, Isten előtt megállni. „Nekünk először bevételeznünk kell, csak azután leszünk képesek kiadásra. Mielőtt könyörületességet gyakorolhatnánk, meg kell azt nyernünk előbb Istentől. Nem mi tesszük le az első követ“ — mondja Luther.

Vigyáznunk kell arra, nehogy az igehirdetésünk azt a benyomást keltse, mintha erkölcsi cselekedeteink üdvözítenének bennünket. Erre a figyelmeztetésre ma is szükségünk van. Nem rég hallottam ilyen megnyilatkozást: „hit nem üdvözít, csak a cselekedet“. Cselekedeteinkkel nem szolgálhatjuk meg az üdvösséget, de rászolgálhatunk arra, hogy Isten elvessen bennünket. „A megnyomott, megrázott, színgített“ jelzők Isten kegyelmének ezt a minden mértéket és elgondolást felülhaladó jellegét

domborítják ki. Sokszor úgy hisszük ítélkező magatartásunkban, hogy elvonhatjuk „méltatlannak“ nyilvánítottól a szeretetünket. Nem tesszük-e ezzel magunkat egészen méltatlanná arra a kegyelemre, amely „megnyomottat, megrázottat, színgiteltet“ ad a mi ölünkbe.

A 41—42. vers kitágítja a látásunkat a mások felett való ítélkezés dolgában, nehogy vakok vak vezetőinek bizonyuljunk. Aki magát szeretetlenül a másik fölé emeli, azt Jézus „képmutató“-nak nevezi. Hány ember „mutatja“, hogy ő mennyire keresztyén, azzal, hogy könyörtelenül ítél a másokról! Hányszor próbálja egyik-másik azzal takargatni a maga életének a szennyét, hogy a másokról tépi le a jólátszat rongyait. Gyakran a legszigorúbb erkölcsbírók azok, akik maguk sántítanak valami erkölcsi eltévelyedésben. Egyesek a maguk felmagasztalása legrövidebb útjának azt tartják, hogy a másikat „lerántják a sárga földig“. A mások hibáival való foglalkozás rejtett célja nem egy esetben az, hogy elfordítsa az ember a figyelmet a magáiról. Tartozunk egymásnak bizonyos „testvéri szolgálat“-tal ezen a téren is. De hogy eredményesen lehessen küzdeni a gonosz ellen, tudnunk kell azt, hogy a másik hibáinak a fölfedésébe gyakran belelopózik a káröröm. Gyakran még a szeretet szolgálata is annak éreztetésévé lesz: mennyire különb vagyok én nálad. Minden ilyen magatartás, amellyel a másik fölé helyezük magunkat, képmutatás. A jelzett szolgálatot egymáson csak úgy tudjuk végezni, ha szívünket tisztán tartjuk.

De a másik fölé való emelkedést szolgáló ítélkezésnek teljes rútságában való föltáruulása nem segít az attól való megszabadulás szempontjából annyit, mint Isten könyörületességének a megértése. Itt kapcsolható be a prédikációba a 40. vers. Isten irgalmassága Jézusban megjelent. Erre az irgalmasságra kell, hogy felépüljenek a keresztyén élet cselekedetei, ha meg akarjuk őket menteni a moralizmus veszélyétől. Az a mester, akit nem halad túl a tanítvány: Jézus. Ő az irgalmasság példaképe. Nem egy keresztyén, a világ fiairól nyilvánított ítéletének a szigorúságában, túl akar menni rajta. Próbáljunk meg hozzá hasonlóvá lenni a könyörületességben s a másokat elhordozó szeretetben.

Szentháromság utáni 5. vasárnap.

Lukács 5, 1—11.

A szövegkritikai probléma: ennek a történetnek a Péter elhívásáról szóló többi történethez való viszonya. Könnyű elgondolni, hogy Péternek több olyan találkozása is lehetett Jézussal, amelyben apostolságára előkészítette. Ezek közül az egyik evangélista egyik, a másik evangélista a másik esetet tartja döntőnek, mindegyik a maga szempontja szerint. Értethető, ha ezek a történetek az apostoli ígéhirdetésben kiegészültek egymásból, de semmiképpen sem ok ez arra, hogy ne több ilyen esetről lehessen szó Péterrel kapcsolatban.

A történet lényege nem maga a csoda, mint a tenger lecsendesítésének vagy a nagy halfogásnak a történetében, hanem Péternek apostollá történt beállítására. Érthető, hogy a keresztyénségben kezdettől fogva fontos érdek fűződött annak az elmondásához, hogy miként lett az első tanítvány apostollá.

A történet alkalmazásához meg kell jegyeznünk, hogy — bár a biblia történeteinek allegorizálása téves és végzetes — ennek a történetnek egyes vonásaiban (éppen mert az első apostolnak elhívásáról van szó benne) rámutathatunk arra, hogy az „emberhalászat“ köztünk is, ma is ehhez hasonlóan megy végbe.

Igénk középpontjában nem Péter áll a maga emberi „nagyság“-ában vagy gyarlóságában, hanem csak Jézus a maga királyi rendelkezésével és megváltói kegyelmével. Ennek megfelelőleg prédikációnk sem állhat meg annál, hogy jellemrajzot, vagy lélekelemzést ad Péterről, hanem arra van hivatva, hogy Krisztus királyi, néha a meggondolással és a tapasztalattal szembehelyezkedő (jóllehet egész éjszaka fáradtunk) igényének a megszólaltatása és az ő magához kapcsoló kegyelmének az érvényesítése legyen, Jézus a rendelkező és kezdeményező. Rendelkezik azzal, amim van (Péter hajója), engedelmséget vár tőlem néha akkor is, mikor a belátás és tapasztalat mást javasol.

Péter halfogásában is s az „emberhalászatban“ is sokszor, sikertelenség előzi meg a nagy sikert. Így abban, ami végbement nem láthatja az ember a maga teljesítményét, hanem csak Isten cselekvését és a saját maga eszközül való felhasználásában: a kegyelmet. Az emberi számítást megszegyenítő isteni kegyelem a legerősebb bűnbánatra indító mozzanat.

Miben áll Péter bűnbánata? Megszégyenülés ez a felett, hogy menyire kételkedve, csak Jézus parancsára, tiszteletből vetette le a hálót. Megrendülés a miatt, hogy Jézusnál Istennek a vele való csodás cselekvését élte át. S a bibliában általános, hogy Isten valósága minden bűnünket és teljes méltatlanságunkat egybefogó átéléssé lesz bennünk. (Ádám és Éva, a próféták elhívása.)

Péter azt mondja: „Távozz tőlem Uram!“ Jézus ezzel szemben még erősebben fűzi őt magához, azzal, hogy megbízást ad neki. Abban ami Péterrel történik, kétségtelenné lesz az apostolnak elhívott előtt, hogy az ő különleges megbízásának az alapja nem az ő arravalósága, másoknál különb volta, hanem a bűnbocsátó, könyörülő kegyelem. Nemcsak elhívásakor, hanem azon túl is szüntelen a bűnbánat, bűnbocsánat, kegyelem és a hit határozzák meg Urához való viszonyát (I. Péter további történetét).

Péter elhívása nem azonosítható mindenben, éppen mert rá egész különleges szerep várt a keresztyén gyülekezetben. Ha prédikációnk életközeli akar lenni, általánosabb formában is kell szólnunk az elhívásról. Az erről a textusról szóló prédikációkban gyakran szerepel ilyen téma: Jézus és a földi hivatásunk. A hivatás szóban is kétségtelennül benne van az elhívás. És igénkből elég világos az, hogy Jézus üdvösségre hívó szava konkrét életviszonyai között éri az embert. Existenciánkban talál reánk, amelynek lényeges része földi hivatásunk. Minden földi hivatásban van valamely örök elhívottságra utaló mozzanat. Azonban e világi hivatásunkban való még oly lelkiismeretes benneélésünk sem jelenti föltétlenül örök hivatásunk megértését. Pétert Jézus hívása e világi hivatásából kihívja. Ezért nekünk nem szabad annyira beletemetkeznünk e világi dolgainkba, hogy ne tudjunk éberén figyelni Őrá és készen engedelmeskedni az Ő akaratának. A mi helyzetünk kétségtelennül különbözik Péterétől abban is, hogy mi a feltámadás és mennybemenetel után mint megkereszteltek egyetemlegesen el vagyunk hívva. De kell hogy tudjunk konkrét és új meg új

formában s paranccsal és kegyelemmel élénk lépő elhívásokról. És ebben a viszonyban szintén nem a mi különösen alkalmas voltunk a döntő, hanem a bűnbocsátó kegyelem és a hit.

Doerne: Er kommt auch noch heute c. munkája nyomán : **Szabó Lajos**, Kissomlyó.

Összekulesolt kézzel.

Imádságok a svéd ágendából.

Szentháromság utáni második vasárnap.

Kollekta

Úr Isten, segíts, hogy féljük és szeressük a te szent nevedet, mert te nem szűnsz meg kormányozni azokat, akik a hit által állhatatosan ragaszkodnak hozzád. Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk! Te azt akarod, hogy minden ember üdvözljön és ezért igédvel országodba hívogatsz minket. Kérünk: ébreszd fel Szentlelked által szívünket, hogy az, ami e világra tartozik, ne akadályozzon hívásod meghallgatásában. Szabadíts meg minden határozatlanságtól, amikor igéd követését várod tőlünk. Segíts, hogy meg is kezdhessük útunkat gazdag házad felé, el is érjünk abba, ahol kegyelmedből helyet adsz nekünk a mennyei lakoma asztala mellett. Ámen.

Szentháromság utáni harmadik vasárnap.

Kollekta.

Úr Isten, ki védelmezője vagy azoknak, akik tebenned reménykednek, aki nélkül semmi sem jó és semmi sem szent, terjeszd ki felettünk könyörületességedet, kormányozz és vezérelj minket, hogy az ideig valók helytelen használata miatt el ne veszítsük az örökkévalókat. Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk! Aki nem akarod, hogy valaki is elveszzen, hanem Fiadat adtad, hogy megkeresse az eltévedőket. Kérünk: kormányozd Szentlelked által szívünket, hogy megmaradjunk az igazi akolban: gyülekezetekben, egyházadban. Ha pedig vigyázatlanságból, vagy csábítás nyomán tévelygő juhokká válunk, úgy ne engedj érdemünk szerint vesztünkre jutni, hanem bizonyítsd meg rajtunk könyörületességedet és igaz bűnbánat útján vezess vissza magadhoz, hogy elnyerhessük bocsánatodat s így igaz otthonunkba, a mennybe jussunk. Ámen.

Szentháromság utáni negyedik vasárnap.

Kollekta.

Add meg nekünk, Úr Isten, hogy a világ folyása békeséges lehessen felettünk és keresztyén gyülekezeted csendes istenfélelemnek örülhessen. Fiad a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk, aki jóságos és irgalmas vagy és aki Jézus Krisztus által kijelentetted, hogy nem akarsz halálra ítélni minket, sőt inkább szívből megbocsátasz. Kérünk: erősítsd meg bennünk irgalmasságodra építő bizalmunkat és segíts, hogy felebarátaink irányában magunk is tanúsíthassunk kíméletet és jóságot, hogy senkit el ne ítéljünk, hanem e helyett inkább magunkat ítéljük meg helyes ítélettel, szívesen megbocsássunk és félelmedben járva mindig szentül élhessünk. Ámen.

Szentháromság utáni ötödik vasárnap.*Kollekta.*

Istenünk, aki láthatatlan ajándékaidat készítetted el azoknak, akik szeretnek téged, önts tele szívünket szereteted erejével, hogy mindenben és mindenek fölött téged szerethessünk és elnyerhessük ígéreted ajándékait, melyek minden vágyunkat messze meghaladják. Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Jézus Krisztus, Urunk, az élő Isten Fia, aki nekünk adtad szent ígéretet és tanítványaidal elhívtál minket, noha bűnös emberek vagyunk, akik nem érdemesek elhívó kegyelmedre. Kérünk: bocsásd meg tévelygésünket és tégy szolgálóiddá, akik engedelmesen követnek téged és véghez viszik amit parancsolsz, hogy minden életnapunkon hűségesen bizonyosságot tehesünk rólad, míg e világból el nem szólítasz minket a mennybe. Ámen.

Wolf Lajos, Budapest.

Szószéken.

Szth. u. 2. vas.

Július 4.

A nagy vacsora példázata.

Lk. 14, 16—24.

Szentleckénk tulajdonképen a megelőző versnek a magyarázata, amelyben Jézus így szól: boldog az, aki eszik kenyeret az Isten országában.

A boldogságot keresőknek szóló biztatás igénk. Ki ne szeretne boldog lenni? A boldogság pillanatok alatt megváltoztatja az embert. Az elkeseredettet megvidámítja, a gondterhelt homlokról eltünteti a ráncokat, a sírást mosollyá varázsolja, az életútnak visszaadja kedvét. Valamennyien kimondhatatlan sóvárgással vágyunk erre a boldogságra, csak nem ott keressük, ahol kellene. Isten jóságos akarata, hogy a boldogságot nem kényszeríti reánk, hanem kegyelmesen felkínálja a Krisztusban, eme kínáló szeretetéről szól Szentleckénk is.

A példázat Istenre utal, Ő az, „Aki“ készíté nagy vacsorát és sokakat meghíva“. A vacsora lakomát, táplálkozást jelent. Valami olyat, ami a létfenntartáshoz feltétlenül szükséges. Isten meg akarja tartani életünket, ezért kínálja vacsoráját: az evangéliumot. Krisztussal vendégel meg minket, Ő a mennyből alászállott kenyér, aki életet ad a világnak (Ján. 6, 33.)

és az örök életre buzgó víznek kútfeje (Ján. 4, 14.). Inyenc falatok helyett Isten ezzel táplál. Krisztuson fordul meg sorsunk, örök életünk. Az ember a paradicsomból való kiűzése óta a bűn átkával fején kielégítetlenül járkal a világban. Keresi a boldogságot, de nem tudja hová forduljon. Aggódik, szerencsétlen, nyomorúságán nem enyhít sem a bölcsélet, sem a politika. A haláltól nem szabadítja meg az orvosi tudomány előrehaladottsága, a kilátástalanság kellős közepében ér utól bennünket a meghívás: jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelttetek és én megnyugosztalak titeket. (Mt. 11, 28.) Érezzük, hogy erre a meghívásra szükségünk van, mert valami, helyesebben Valaki hiányzik életünkől. Társadalmi és anyagi helyzetre való tekintet nélkül, mindannyiunk életéből hiányzik Isten, szűkölködünk nélküle. Hiánya egyre jobban érezhető átkozott világunkon. Ő mégsem mond le rólunk. Evangéliumával naponként hív, bele akar nyulni érezhetően életünkbe, hogy lendítsen azon. Ez a nagy vacsora célja!

Az lehetne a kérdésünk ezek után, hogy a meghíváshoz nekünk vajjon mi közünk van? Nem mindenki érzi magát elég vallásosnak ahhoz, hogy a meghívásra igényt tartson. Isten ha adottságainkat venné tekintetbe egyikünk sem lenne méltó rá. Ő tesz méltóvá, hiszen még öntudatlan állapotunkban, a keresztségben hív és kötelez el magának. Felvett azoknak a névsorába, akiknek Nála van helyük, ehez nem fér kétség. Miért érezed akkor magad mégis rosszul, hivatlanul, amikor hivatalosa vagy az evangéliumnak. Evangélikus ember létedre nemcsak hogy közöd van Hozzá, hanem a *tiéd*.

Az Isten vacsoráján való részvétel az életnek nemcsak egy rendkívüli alkalmá, mint ahogy azt emberi meghívásoknál tapasztaljuk, hanem *állandó állapot*. A lakoma ugyanis közösséget is jelent, ebben a vonatkozásban Istennel való zavartalan együttlételem ez személyes élethatárunkon túl ki kell hogy hasson azokra, akik között forgolódunk. Mit látnak meg az emberek a mi Istennel való együttlétünkől? Lehet-e erre családi, hivatalos, vagy magánéletedből következtetni? A keresztyénség, a keresztség elkötelez. Meg kell éreznünk, hogy a meghívás számunkra tartozást jelent, leróhatatlan adósságot. Nem tudjuk viszonzni, legfeljebb életünkkel igazolhatjuk, hogy hálásak vagyunk azért, hogy Isten együttlétével megtisztel.

A példázat azonban itt váratlan fordulattal szolgál. A meghívottakat nem hatja meg a gazda tette s amikor az elküldé szolgáját a vacsora idején, mindnyájan egyenlőképen kezdék magukat mentetgetni. Az első monda: szántóföldet vettem... és másik monda: öt iga ökröt vettem... a másik pedig monda: feleséget vettem...“ A meghívásra ez a felelet. Kire ismersz ebből? Isten meghívását mi legtöbbször nem utasítjuk vissza kereken, de tapintatosan távortartjuk magunktól, félünk a lekötelezettségtől. A hétköznapi munka, a hivatal tart vissza nem csak vasárnap, de mindig az evangéliumtól. Hányszor hallottam már ezeket a kifogásokat modernebb változatban! Mintha az lenne a világ legtermészetesebb dolga, hogy üzlet után fussunk, hogy a hivatal rabjai legyünk vagy a vasárnapot a családnak „szenteljük“! A látható világ színei vonzóbb örömmel kecsegtetnek, mint a láthatatlan. És nem tudunk ellentálni. Amikor megcsendül a templomba hívó harang, amikor itt a bibliaóra ideje, akkor más, elfogadható

indokkal igyekszünk távolmaradni. A mentegetődzésben pedig van valami becstelenség is. Nem tagadja meg őszintén, nyíltan az Istennel való közös-séget, hanem igyekszik úgy feltüntetni, mintha ideiglenes elmaradásról lenne szó. Csak most nem érek rá, majd máskor ott leszek, addig tartások fenn számomra a helyet. Ki ne érezné meg mindebből, hogy az illetők nem akarnak Istennel együtt lenni, egyszerűen azért, mert másutt jobban érzik magukat. Csodálatos, hogyha valakinek mozijegye van, a legritkább esetben marad el az előadásról, mindent megtesz, hogy a pénzért megváltott jegyét kihasználhassa. Isten ingyen meghívása azonban khasználatlanul marad. Ha nem jutsz el az evangéliumhoz — az egyedül rajtad múlik. Valld be csak magadnak őszintén!

A meghívás visszautasítása végzetes is lehet. A példázatbeli gazda nem szaladt többé vendégei után, hanem behívta a nyomorultakat, a lenézetteket. Isten kétezer esztendőn keresztül hívta Európa népeit és ezer esztendő óta minket magyarokat, ha nem kell a meghívása, talál Ő még olyanokat, akik mindent elhagyva sietnek Hozzá. Lehet, hogy később mi is meggondolnók, de akkor már nem lesz számunkra hely. Erre vigyázunk, hogy ne legyen későn! (Zsolt. 95, 7/b—8/a.) Ámen.

Deák Ödön
Nagybánya.

Szenháromság utáni 3. vasárnap.

Uram, keress meg engem!

Enekek: 287, 355.

Lukács ev. 15, 8—10.

Már az iskolában megtanultuk, hogy az Isten mindenható Isten, mert akarátának és elhatározásának semmi sem állhat ellene. Megtanultuk, hogy az Isten mindentudó, nála nincs titok, nincs felejtés, mult, jelen és jövőndő nyitott könyvként fekszik előtte. Valljuk azt is, hogy az Isten mindenütt-jelenvaló, mert nincs kötve sem helyhez, sem időhöz, jelenlétét mindenütt érezzük — ha a mennybe megyek ott van, ha a koporsóba vetem ágyamat ott is jelen van.

Most tanuljuk meg azt, hogy ez a mindenható, mindentudó, mindenütt jelen való Isten kereső Isten.

Átzugott már az Édenkert hűvös alkonyati levegőjén a kereső Isten atyai szava. Mindjárt a bűnbeesés után féltő szeretettel és szent fájdalommal elindult megkeresni az elveszett embert s belekiáltotta az esti csendességbe: Ember, hol vagy!? ... Maga Krisztus Urunk is úgy beszél Istenről, mint a jó pásztorról, aki mély szakadékokon és tüskés bozóton keresztül elindul megkeresni az elveszett egyetlen juhót és Isten az az atya, aki könnyes szemmel kémleli a látóhatárt és keresi, várja: mikor tér vissza tékozló fia az atyai házba.

I. A mai szent igénk is a kereső Istenről szól.

A példázatbeli asszony, aki az elgurult pénzdarabját, a drachmát keresve gyertyát gyújt, majd összesepri az egész házat és izgatottan keresi elveszett tulajdonát, mígnem megtalálja azt — mondom — ez a példázatbeli asszony, maga az Isten, az elgurult drachma meg reánk mutat, reánk emberekre.

Isten kereső Isten, aki szüntelen utánunk jár, mignem ránk talál, hazavezet és megint tulajdonaivá tesz bennünket. Isten nem tudott megnyugodni abba, hogy az ember tőle elszakadva, a kárhozatba támolyogjon.

Ugye emlékeztek még arra a hírre, mely tudtul adta a világnak, hogy a legelső óceánrepülőnek, Lindberg ezredesnek kicsi gyermekét gonosz emberek elrabolták. A szegény apa egyszerre elfelejtett minden e világi dicsőséget és kezét tördelve vonaton, autón, repülőgépen sietett, futott gyermekét megkeresni. Rendőrségnél, jó barátnál, ismerősnél, ismeretleneknél könyörgött, a nyomra vezetőnek nagy summa pénzt ígért, alkuozott az amerikai alvilág embereivel, megalázta magát, zsványokkal tárgyalt és rettenetesen meggyötört szívvel sikoltozta bele az éjszakába: Kicsi fiam, hol vagy!?... Merre keresselek!?... Hol talállak meg!?... Gyere vissza! Gyere vissza még egyszer az édesapádhoz!...

Lássátok, valami ilyesmit cselekedett az Isten is. Nem tudott megnyugodni abba, hogy az ember elveszett és elkárhozott ember legyen s a vérző, atyai szív beszédével keres és hívogat bennünket mind a mai napig. Lehallik a földre szomorú kiáltása:

„Ott a messze földön, távol, hontalan,
Halld meg a kiáltást: Fiam! Fiam!...
Lásd a rossz világnak csak fulánkja van.
Drága csak nekem vagy: Fiam! Fiam!“

Kérdi ma is, ettől a mi nemzedékünkötől is az Úr: Ember, hol vagy!?... És felelnek rá a Sztalin-orgonák, a halál-kaszák, az új harcterek, az új tömegsírok, a rombadöntött ősi városok, a csonkakezű gyermekek, akik a bombatámadás áldozatai lettek... Egyetlen felelet sir fel az átokverte földről: „A mélységből kiáltok hozzád Uram!“ (Zsoltár 130. 1.)

II. Tudjátok-e mibe került Istennek az ember keresése?... A példázat szerint az asszony még gyertyát is gyűjt, hogy drachmáját megtalálhassa. A gyertyagyújtás azt jelképezi, hogy az asszony áldozatot is hozott azért, hogy elvesztett pénzét visszakapja.

Hát az Istené?... Próféták szava kiált bele a világba s a prófétai szóban Isten keresi az embert. „Térj vissza elpártolt népem és nem bocsátom reátok haragomat, mert kegyelmes vagyok és nem haragszom mindörökké. Ismerd el a te hamisságodat, hogy hűtlenné lettél az Úrhoz!“ (Jeremiás k. 3, 12—13).

Utánunk járt, keresett bennünket Isten a szenvedések próbáival. Elborított mindent az özönvíz szennyes, iszapos áradása, nagy nyomorúság szakadt a világra, de még a szenvedések földet rázó viharain keresztül is az Atyaisten közeledik az emberhez, hogy megkeresse, ami elveszett. Vagy emlékezzél vissza nagypéntekre. Mi más a Golgotha keresztje, mint az Isten ember-keresésének megrázó bizonyága. Kárhozatba rohanva elibénk állítja Isten a Krisztus keresztjét, hogy megtorpanjunk romlásunk szörnyű útján. Mibe került a bűnös ember keresése?... A Krisztus „szent és drága vérébe, ártatlan szenvedésébe és halálába!“

Ha az elébb megemlítettük a legelső óceánrepülőnek, Lindberg ezredesnek megrázó esetét, emlegessük most meg azt, hogy ugyancsak az északamerikai Egyesült Államokból még 1936-ban elindult egy bátor pilóta-

nő, Erhart Amália, hogy az óceán nagy víze felett átrepüljön Európába Vállalkozása azonban balul ütött ki. Valami géphiba következtében le kellett ereszkednie a tenger vizére és amíg tehetette kis rádiójával egyre adta a vészjeleket, kérte a segítséget veszedelembé került életének megmentésére. És nem kérte hiába... Erhart Amália vészjeleire megmozdult az Egyesült Államok egész hadiflottája. Éjjel-nappal óriás hadihajók szeltek a háborgó vizeket... felszállt száz meg száz repülőgép és keresték a halálos veszedelmek közt vergődő pilótánót. Azt írták akkor az újságok, hogy Erhart Amália keresése naponként egy millió pengőbe került. Három hétig, a megtalálás reménységének utolsó foszlányáig tartott a keresés. Egyetlen ember életére tehát 21 millió pengőt költöttek el!... Mindnyájan nagy elismeréssel mondunk ítéletet ezen emberséges cselekedet felett, pedig itt csak veszendő aranyról, dollárokról van szó, földi kincsekről, amit a rozda megemészthet s amit a tolvajok kiáshatnak és ellophatnak — mégis meghajtjuk fejünket emberek nemes cselekedete előtt.

Nos, Isten nem veszendő holmin váltotta meg, nem földi kincsek árán kereste meg az embert, hanem „úgy szerette a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen!“ (János ev. 3. 16.)

III. Nem vagyunk hát magunkéi! Isten azért keresett meg bennünket, „hogy egészen az övé legyek, az ő országában ő alatta éljek, néki szolgáljak örökkévaló igazságban, ártatlanságban és boldogságban.“ Tartozunk annak, aki utánunk járt, megkeresett és megmentett bennünket. Életünk többé nem a magunké, hanem azé, aki megmentett bennünket. Életünk egyetlen tartozás. Tartozás Istennek, aki ránk talált és a kárhozat örvényéből kimentett bennünket.

Amikor ez beteljesedik és életünket Isten kezébe tesszük le, akkor a bánatos, atyai arcon kigyúl a boldog örvendezés fénye s nagy halleluja zendül meg az angyalok ajkán, mert „örvendezés van az Isten angyalainak színe előtt egy bűnös ember megtérésén“.

*

Talán most már azt gondolod, teljesen megértetted az elgurult drachma példázatának tanítását... Pedig még nem tartunk ott.

Luther Mártonról jegyezték fel, hogy amikor az egyik este az Ágoston-rendiek erfurti kolostorában, a vacsora utáni áhitaton a tékozló fiú példázatát olvasták fel, az érzékeny lelkiismeretű Luther annyira beleélte magát a szent igébe, hogy így kiáltott fel: „Én vagyok az! Én vagyok az!... Luther Márton a tékozló fiú!“...

Mikor hallgatod az elgurult drachma példázatát, ennek csodálatos tanítása akkor lesz előtted egészen világos, ha fel tudsz kiáltani: Én vagyok az! Én vagyok az!... Elveszett drachma! Elveszett ember!... És lassan felgyöngyözik szívedből az esdő könnyörgés: Keress meg engem, Uram!... Itt bujdosom a halál árnyékának völgyében. Bűneim kergetnek, vétkeim beszennyeztek. Szabadításodra várok! Jöjj Uram, ne késsél! Keress meg engemet!...

Oh, ha rád talál majd! Lehet-e nagyobb öröm mind a földön, mind az égben, mint mikor Atya és gyermeke egymásra találnak s az egyik azt sirja: Atyám, én nem vagyok méltó!... a másik meg örömkönyök közt felel: Ez az én fiam elveszett, de megtaláltatott!

... És az égben örömeinkbe kezdenek az angyalok!
 ... Majd csak ekkor értjük meg igazán az elveszett drachma példázatát. Amen.

Nagy Miklós
 Zalaegerszeg.

Szentháromság utáni 4. vasárnap.

Július 18.

Ne ítéljeteK, hanem legyetek irgalmasok!

Lukács 6, 36—42.

Égész sor olyan helyet lehetne evangéliumunkból felsorolni, melyekben Jézus tanítványait arra oktatja, hogy mérlegeléssel ítéljenek meg az életükben mindent, hogy eljuthassanak a keresztyén ember bölcsességére. Ami akadály az Istenhez vezető úton, azt rombolják le és szakítsák el magukat tőle.

Aki ezt tudja, első pillanatra talán meglepődik Jézusnak mai határozott hangú tilalmán: „Ne ítéljeteK!“ Azt akarja talán Jézus, hogy aki követésébe szegődik, az legyen az életben ítélet nélküli báb?

Élesen kell néznünk ahhoz, hogy Megváltónk különbségtévesztését észrevegyük és megérthessük, hol parancsolja az ítéletet és hol tilt el tőle.

Sokszor szánakozó szívvel látta Jézus, hogy az embereken mennyire uralkodnak a külső életkörülmények, mennyire engedik elsodortatni magukat divatáramlatoktól és ezért látta szükségesnek, hogy a világos ítélkezés parancsait osztogassa. Jézusnak nem eszménye az az ember, aki a folyóvízmenti nádhoz hasonlít és minden szél megingathat. Ezt világosan ki mondta. A keresztyén embernek józan ítélet alapján megformált meggyőződésen kell állania.

Látta azonban Jézus azt is, milyen mérhetetlen sok baj, nyomorúság támad akkor, ha az emberek egymás életén próbálják ki ítélkező kedvüket. Látott egyéni tragédiákat, látta közösségek szerencsétlenségét és az emberi ítélet által megcsonkított, összetörött emberek láttán kemény parancsra nyílt az ajka: „Ne ítéljeteK!“

Figyeljük meg jól mindazt, amit ma erről mond, mert jó egynéhány tanítása van mindannyiunk számára.

Az első hang, melyet figyelmeztető szeretetétől kapunk, ez:

Nem az én hivatásom az ítélkezés.

Hála legyen Istennek, hogy felment az alól a feladat alól, hogy embereket én ítéljek meg. Minden földi ember megítélésére Isten mást rendelt: Jézus Krisztust. Ő alkalmas arra, hogy bírói székbe üljön. Két tény teszi egyedül őt alkalmassá az ítéletmondásra. Az egyik az, hogy ismeri az embert, a másik az, hogy mielőtt ítél, szeretettel megváltotta az embert. Így rajzolja őt elének az evangéliumok.

Jézus ismeri az embert. Belelát szívünkbe, gondolatainkat tudja és mindig tisztában van életünk formáló hatalmasságaival. Ő a testvér együttérző szívével élt a földön. Ismerte azokat a nehézségeket, melyek ránk támadhatnak. Tudja a kisértéseket, melyek Istennel akarnak szembeállítani minket. Nagyon jól tudja, milyen nehéz teher rajtunk a test és a vér, mert ezek a lélek ellen viselnek hadat. Azonban nemcsak ilyen tiszta látásának a jogán ítélkezhetik felettünk Jézus.

Ítéletét a szeretet jogán is gyakorolhatja. Nem fáradt el szólíthatni Isten gyermekeit. Mindenki számára segítséget hozott. A mélybe hulló észrevehette, miképpen nyújtja utána megmentő kezét. Amit tőlem, bűnben született embertől követel a sátán, mint a maga jogos részét, azt drága áron megfizette helyettem Jézus. Megváltott, szabaddá tett. Egy szóval mindent megadott, hogy Istené lehessenek. Ezért van neki joga ítélni.

Önbírálatot parancsol.

„Avagy mi módon mondhatod te atyádfiának: atyámfia, hadd vessem ki a szálkát a te szemedből, holott a te szemedben lévő gerendát nem látod. Te képmutató, vedd ki először a gerendát a te szemedből és azután gondolj arra, hogy kivesd a szálkát, amely a te atyádfia szemében van.“ Félreérthetetlenül önbírálatot követel ezekben a szavakban Jézus. Abban a példázatában, melyet a vakról mondott, aki a világtalant akarja vezetni és pusztulásába sodorja, ugyanezt célozza.

Érdekes megfigyelni, hogy fiatal éveiben az ember milyen kíméletlen keménységgel ítél. Az esztendő haladásával rendszerint enyhül az ítélkezés kedve. Ha az ember megpróbálja a saját életében megvalósítani azt, amit másoktól követel, akkor tanulja megismerni a saját fogyatkozásait. Ugyanez a megfigyelés tehető az új életre ébredt keresztyén hívő magatartásában is. Akit megragad az evangélium hatalma és gyökeres megtérésre indít, az rendszerint erős szóval illet minden mutatkozó fogyatkozást a keresztyénség területén. Csak amikor az évek múlásával tudatára jut annak, hogy keresztyénné lenni nemcsak egy órának föllekesülő elhatározása, hanem benne van az a parancsolat is, hogy az ember „vegye fel keresztyét minden napon“, akkor úgylehet nem az ítéletben megnyilatkozó buzgósága lanyhul meg, hanem a megértésben jut tovább, mert jobban ismerte meg saját magát.

Meg kell értenem az embereket.

Szálka van az emberek szemében. Sokszor észrevehetjük. Verembe hullanak. Mindúntalan látjuk. De vajjon ok lehet-e ez arra, hogy lelketlen ítéletet mondjak róluk? Mit tudok én az embertársamról?

Alig vagyok képes meglátni valamit még azokból a külső életföltételekből is, melyek közé Isten állította őt. Még annál az embernél is, akivel sokszor találkozom, nem tudom megmondani, milyen nagy az életnek az a keresztye, melyet Isten jónak látott az ő vállára rakni.

Természetes, hogy még sokkal kevesebbet tudok felebarátom belső vívódásairól. Én csak annyit látok, hogy elbukik. De hogy mennyit kiáltott, milyen hatalom metszette el azokat a szálakat, melyek őt Istennel kötötték össze, mennyit imádkozott, amíg idáig eljutott, azt nem tudom.

Legfőképpen pedig nem tudom megítélni azt, hogy az ő bukásában mennyi része volt az embereknek. Az életben rendszerint több az az emberi kéz, amely a nyomorulton taszít, mint az a kéz, amelyet segítségére nyújtanak. Az ítélettől elriaszthat még az a gondolat is, hogy vajjon a mellettem esed embernek nem az én vakságom adott-e rossz példát? Tudtam-e az Istenbe fogódzó hit példáját eléje állítani?

Követnem kell Mesterem példáját.

Jézus nemcsak ilyen általános megfontolásokra akar indítani bennünket ma, hanem amikor azt mondja: „Nem feljebb való a tanítvány az ő

mesterénél, hanem mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mesteré, — ebben saját példáját állítja elének.

Szeretnék ma egy olyan jelenetet idehozni, amelyről olyan ritkán prédikálunk gyülekezetünkben, János evangéliuma 8. részéből a házasságtörő nő történetét. A megbocsátó szeretet, a finom lelki gyöngédség olyan képe ez Jézusról, mellyel nem lehet betelni. Elmondja nekünk János evangélista, hogy Jézus elé hurcolták azt az asszonyt. Mindenkinek a tekintete reá tapadt. Az egyikében az ítéletnek a tüze lángolt, a másikéban a kívánságé. Jézus nem vegyült azok közé, akik szemmel sújtották az asszonyt. Gyöngéd volt, ezért hajolt le és a homokba írt. Majd ellenlábasai sürgetik, hogy mondjon ítéletet az asszony fölött s akkor föltekint ezzel a szóval: „Aki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ“. És akkor sem nézett szét a jelenlevőkön kárörömmel, megszégyenítő, büntető tekintettel, hanem újra lehajlik és tovább ír a homokba.

„Nem feljebb való a tanítvány az ő mesterénél“. Az ítéletben sem. Bár tudnánk olyanok lenni, mint ő, a mi Mesterünk.

Evangélium.

Szent igénk egész tanítása olyan, mintha leckét akarna adni nekünk a keresztyén erkölcsstanból. Amit ennek érdekében tesz, bizonyval nem hiábavaló, mert mindannyiunknak szükségünk van ilyen tanításra. De nemcsak erkölcsstani órára hívott minket ma Isten a templomba. Valahányszor háza ajtaját megnyitattja és igéjét hirdetteti, mindannyiszor van valami evangéliumi ajándéka számunkra, van örömezenete.

Rágondolok most mindazokra, akik az ittlevők közül valamilyen sebet hordoznak a szívükön. Akiket nem olyan seb gyötör, melyet ők ütöttek máson, hanem akiknek az a seb fáj, amelyet mások kemény ítélkezése ütött az ő szívükön. Ugyan van-e közöttünk valaki, aki ma ilyet ne hozott volna ide? Nektek mindannyitoknak és nekem is ma az evangélium, az örömezenet ez a mondat: „Legyetek azért irgalmasok, mint a *ti mennyei Atyátok irgalmas*“. Milyen gyökeres gyógyulást ad Jézusnak ez a szava! Milyen jó tudni, hogy fölöttem Isten irgalma virraszt! Mennyi megkönynyebbülés! Odaállhatok azok elé, akik engem szeretetlenül ítélgetnek és azt mondhatom nekik: Ti nem tudjátok, mennyi az én életem bűne; benem sokkal több a gonosz, a bűn, mint amennyit kíváncsiskodó szemetek fel tud fedezni bennem. Mégsem esem kétségbe. Mert ha még olyan mélyen vagyok is, nincs az a szakadék feneke, ahova Isten irgalmazó keze el ne érne és ahonnan föl ne tudna emelni engem magához. Ő felemel, meggyógyít, megszentel és üdvözít. Mert az én mennyei Atyám irgalmas Isten.

Boldog ember az, aki önmagát odaállítja Jézus ítélete alá, meghallgatja figyelmeztető szavát és ezért kíméletben részesíti embertársait. Egyszer eljő a nap, az ítélet napja, amikor nem emberek kezébe esünk, hanem Isten kezébe. És akkor azok, akik irgalmasságot gyakoroltak — irgalmasságot nyerne. Ámen.

Wolf Lajos
Budapest.

Munkára fel!

Lukács 5, 1—11.

Nagy a munkáshiány az egész vonalon. A háborús helyzet velejárója ez. A hadiüzemek erősen igénybeveszik a munkaerőket s így minden más munkamező hiányt szenved munkásokban. Isten országában is — úgy gondolom — soha nagyobb szükség nem volt munkásokra, mint ma. Éppen ma nagyon időszerű az Úr e szava: „Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek ezért az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába“ (Mt. 9, 37—38). Isten országában munkás csak az lehet, aki Krisztus követője azaz akinek találkozása volt Krisztussal; akinek elhívás alapján hivatása van; aki életét az Úrnak bocsátotta rendelkezésre, mivel az Úr igényelte és igénybe is veszi azt.

Hogyan lesz egy ember Krisztus követőjévé s Isten országának munkásává?

1. Úgy lesz az ember Krisztus követőjévé, Isten országának munkásává, hogy az élő Krisztus mint teljhatalmú úr beleszól az ember életébe. „Evezz a mélyre és vessétek ki hálótokat fogásra“, szolt az Úr. Úgy szolt, mint aki tudja, hogy hatalma van az emberi élet felett, valamint a körülmények fölött is, amelyekbe az emberi élet bele van ágyazva. Éppen ezért ebbe az életbe való beleszólása kategorikus imperativus, feltétlen engedelmességre számító parancs. Kezdődik ez a beleszólás az élet hajnalán, már akkor, amikor gyermekünket megkereszteljük (tesszük ezt abban a bizonyosságban, hogy az Úr cselekszik a keresztségben, s éppen ezért súlyos felelősség terhelve bennünket, ha gyermekünket távoltartanók a keresztségtől, amely gyermekünké ugyanúgy az Úr ígérete, mint a felnőttné, s akire már mint csecsszopóra is igényt tart az Úr) és történik mindott, ahol az Isten igéje, az Ő Lelke munkálkodik. *Döntőn* mindig csak az Ige, a Lélek által szól bele az Úr az ember életébe. Senki és semmi más által. A ráncszakadó nehézségek, csapások, szenvedések által sem. Ezek is csak alkalmak — ám lehet, hogy különös alkalmak — az Ige s a Szent Lélek munkája számára; önmagukban az Úr elleni döntésre is vezethetnek.

Az Úrnak beleszólása egy ember életébe ész- és tapasztalatellenes követelés és parancs is lehet. Hogy a halász ember a mély vízre evezzen és hogy világos nappal próbálkozzék halfogással, ennek ellentmond a józan ész és a halászat minden tapasztalata, és mégis ezt parancsolja az Úr. Tudomásul kell vennünk a próféta szavát: „Mert nem az én gondolataim a ti gondolataitok és nem a ti utaitok az én utaim, így szol az Úr! Mert amint magasabbak az egek a földnél, aképpen magasabbak az én utaim utaitoknál és gondolataim gondolataitoknál!“ (És. 55, 8—9.)

Beleszól az Úr parancsa a hétköznapiunkba: „Mossák vala az ő hálóiakat.“ A Krisztussal való találkozás, az Isten megélése nem csupán a vasárnap és ünnepnap ugye, mely a templomra tartozik és arra szorítkozik. A mező, a műhely, az iroda, a front, a kórház: mindenütt lehetséges ez a találkozás és megélés. Beleszól az Úr a földi hivatásunkba és onnan kiemel új hivatásunkba akár úgy, hogy meghagy a régi keretek között, akár úgy, hogy új keretek közé állít. Nem a keret, de az elhívás a fontos.

Testvér! A te életedbe beleszolt-e már az Úr? Nem éppen ez a perc

a beleszólás perce-e? Figyelj, ügyelj, hogy el ne ereszd füled mellett az Úr szavát-parancsát, hanem felmerüljön szívedben a kérdés: Uram, kicsoda vagy? Mit akarsz, hogy cselekedjem?

2. Úgy lesz egy ember Krisztus követőjévé és Isten országának munkásává, hogy az Úr által megszólított életét engedelmesen átadja az Ige hatalmának és erejének. Az Igére támaszkodik Péter és semmi másra. Sőt minden más ellenére. Ellenére a természetes gondolkozásnak, az észszerű-segnek és törvényszerűségnek és ellenére a halászgyakorlatnak és halász-tapasztalatnak. Kizárólag az Úr szavára támaszkodik. „Mester, jóllehet az egész éjszaka fáradtunk, mégsem fogtunk semmit: mindazonáltal a Te parancsolatodra levetem a hálót.“ Ez az egyetlen út és lehetőség arra, hogy valaki is az Úr követőjévé, szolgájává, munkásává legyen. Másképpen senki, így akárki. Mi is valamennyien. Az Igére támaszkodó engedelmes-ségben. Eszünk mondhatja: döreség, s tapasztalatunk mondhatja: lehetet-lenség az, amit az Úr mond, kíván, parancsol, de a hitünk és bizodalunk azt mondja: engedelmeskedem az én Uram parancsának. Jóllehet döreség-nek és lehetetlenségnek látszik, mindazonáltal rábízom magamat Uram szavára s megyek az általa megjelölt úton. Nem az enyém és nem másé, hanem az Uré a szó, a felelősség, a lehetőség. Én és mindenki más minden okoskodásunkkal és minden tapasztalatunkkal együtt sem jelenthetünk lehetetlenséget az Úr számára. „Avagy az Úrnak lehetetlen-é valami?“ (I. Móz. 18, 14.) Azért hát „levetem a hálót“. Az Úr mintegy kiemeli a tömeg-ből, az Igét hallgató tömegből s külön beszél azzal az emberrel, akit mun-kába vett, konkrétan beleszól a lelkébe, az életébe, úgyhogy ez az ember személyesen kényszerül meghallgatni az igét. Ennek az eredménye ez a „mindazonáltal a te parancsolatodra“, ez a „mindazonáltal“ pedig sarkon-fordulást, döntést, engedelmességre szánást jelent, azt, hogy „levetem a hálót“.

Könnyű ez? Egyáltalában nem. Nem volt könnyű Ábrahámnak hitben engedelmeskedni sem akkor, amikor odahagyta hazáját, hogy új hazát ke-ressen, sem akkor, amikor az ígért gyermekét Morija hegyére vitte (Zsid. 11, 17—19). Nem volt könnyű Mózesnek hitben vállalni hogy népét Egyip-tom szolgaságából kivezesse, „Egyiptom kincseinél nagyobb gazdáságnak tartván Krisztus gyalázatát“ (Zsid. 11, 26—29). Nem volt könnyű Jeremiás-nak hitben járni Isten útját, járómmal a nyakán. Nem volt könnyű Péter-nek hitben kivetni a hálót halfogásra. Nem volt könnyű Luthernek hitben járni Wittembergben és Wormsban. Senkinek sem könnyű ez az út. De könnyűvé lesz. Az iga gyönyörűségessé, a teher könnyűvé, az engedel-messég boldogsággá válik. Azért csak adjuk oda az életünket engedelmes-ségben az Ige hatalma és ereje alá! Így leszünk Isten országának mun-kásaivá. Éspedig azért, mert

3. az engedelmesség útján az ember — lelki krizisen keresztül — legyőzetik. Annak, hogy az Úr egy ember életébe mint teljhatalmú Úr konkrétan beleszól, nem az engedelmesség, hanem a legyőzetés a végső eredménye. Aki a „mindazonáltal“-engedelmesség útjára lépett, az nehéz próbának van kitéve, sőt kritikus állapotba s jut, de a krizisen keresztül legyőzetik azaz ő maga vereséget szenved, az Úr pedig győz; veresége az Úr győzelme őfelette, ami alapjában győzelem az ő számára: neki válik javára, így jut a krizisen túl és gyógyul meg. Abban áll ez a győzelem,

hogy az Úr felfedi, megvilágosítja előtte bűneit, összetöri igazságát, megrettenti lelkiismeretét, megnyitja ajkát bűnvallásra, ugyanakkor azonban meghallatja vele vigasztaló, bátorító szavát: „Ne félj!” Mintha azt mondaná az Úr: „Bűnös ember vagy, de bűneidet megbocsátom. Semmi közöd hozzám, de én megteremttem a velem való közösséget. Elutasítasz engem magadtól, de egészen közel hajolok hozzád. Nem te választasz engemet, hanem én választalak téged. Nem rajtad, hanem rajtam áll. Ne félj!” Mi mást tehetne az ember, mint hogy térdre hull, mondván: Igen, Uram! Az engedelmesség útján legyőzetik az ember.

Testvér! Tartod magadat mint saját utaidon járó, mint krízisben hányódó, mint megrettent lelkiismerettel remegő, bolyongó, talajtalan, gyökértelen bujdosó, elefántcsonttoronyban élő kicsiny avagy nagy magányos? Avagy legyőzöttél.

4. *Mint legyőzött lesz az ember Isten országának munkásává.* Elhivatik és jön. Leveretik és térdre hull. Megbizást kap és vállalja. Küldetik és megy. Így lesz Isten országának munkásává. Kevés a munkás? Azért kevés, mert kevés a „vereséget” elviselő; kevés az olyan ember, aki a bűnbánat, a bűnbocsánat, a megtérés embere. Kevés a „vereséget” szívesen vállaló ember, azért kevés az alkalmas munkás Isten országában.

Testvérek! A kevesek között nem vagyunk-e ott mi is? Oh, az idő sürget! Nagy a munkáshiány. Az Ige, a parancs ma is hangzik. Biztatásunk a próféta szava: „Így lesz az én beszédem, amely számból kimegy, nem tér hozzám üresen, hanem megcselekszi, amit akarok és szerencsés lesz ott, ahová küldöttem” (És. 55, 11). „Szerencsések” leszünk, ha nálunk is szerencsés lesz az Úr szava és mint leverett győztesek, mint küldetésben járók valljuk Pál apostollal: „Semmiel sem gondolok, még az én életem sem drága nékem, csakhogy elvégezhessem az én futásomat örömmel, és azt a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól, hogy bizonyágot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról” (Csel. 20, 24).

Zulauf Henrik,
a Fébé vezető lelkésze.

Bölesőtől a koporsóig.

A megtisztító ige.

(Úrvacsorai beszéd evangélizáció végén.)

János 15, 3.

Valaki azt mondhatná, nem értem ezt a beszédet. Engem az ige sorozatos hallgatása nem tisztított, hanem egyre bűnösebbé tett. Amint alkalomról-alkalomra beletekintettem az ige tükrébe, újabb és újabb bűnökre ismertem rá az életemben. Soha még ennyire bűnösnek nem éreztem magam, mint ezen a héten. És mindezt Isten ígéje tette bennem. Engem nem tisztított, hanem bűnössé tett Jézus szava, szennyemre mutatott rá.

A tanítványok bizonyára épígy tiltakoztak Jézus szava ellen. Tele voltak nyugtalansággal, félelemmel és aggódással. Hitetlenkedtek. Jézusnak a búcsúbeszédében éppen azért annyi a vigasztaló melegség és emelő bizta-

tás. A tanítványok lelkiismeretén ott tép a bűnnek a foga. Utolsónak, gyámoltalannak és szennyesnek érzik magukat Jézus előtt. Jézus pedig a lelkiismereti vádak ellen védelmezi, biztosítja őket: ti már tiszták vagytok. Ez a tisztaságuk pedig nem önmagukból van. Nem természetük a tisztaság, hanem egészen kívülről jövő hatalom, Jézusnak a beszéde tisztította meg őket.

Jézus beszédében van sok leleplező, bűnremutató és elítélő is. Pétert is először bűnössé tette (Luk. 5 : 8), a kapernaumi századost is (Mt. 8 : 8). A korintusi gyülekezetbe betévedő idegen is azt érezte, hogy miközben Isten igéje hirdettetik, ő mindenektől megfeddettik és bűnei nyilvánvalókká lesznek (I. Kor. 14 : 24—25). De Jézusnak volt további szava is a bűnössé lett, földre-sujtott emberhez. Isten igéje nemcsak megsebez, hanem be is kötöz, nemcsak összezúz, hanem meg is gyógyít (Jób 5 : 18). Isten Báránya azért jött, hogy elvegye a világnak a vétkét. Krisztus Urunk már itt a földön jártában vette magára a bűnösök bűnterhét s golgotai kereszthalálának a terhére osztogatta a bűnök bocsánatát (Mt. 9 : 2, Lk. 7 : 48), nagypéntek után pedig, amikor kiomlott a tiszta és szeplőtelen áldozati bárány vére az egész világ bűnéért, — rendelte, hogy hirdettessék a megtérés és bűnöknek bocsánata mind a föld végső határáig (Lk. 24 : 47).

Jézusnak a bűnbocsánatot hirdető szava, „*ama beszéd*“ az, ami megtisztította a tanítványokat. Nem a természetük szerint, nem maguktól, hanem „*ama beszéd által*“ tiszták. A hirdetett bocsánat által. Amit pedig Isten megtisztított, ne mondd azt tisztátalannak. (Csel. 10 : 15.)

Jézus Krisztusnak ez a tisztító, bünt feloldozó szava hangzott már az evangélizáló előadásokban is, de most a megterített oltár elől csak ez akar szólani. A megtisztító ige.

Kedves Testvérem! Akit Isten már régebben rásegített a keskeny útra és részed volt már a Krisztussal járás áldásaiban, örömeiben, most megkeseredő szívvel láthatad, hogy hányszor át-meg-átment a te új életösvényeden is a tékozló fiú széles országútja. Hányszor rátévedtél, vagy rákiváncoktál Temagad is. Most a lelkiismeretedre nehezedik sok hűtlenség, engedetlenség, elmulasztott szolgálati és bizonyágtévési alkalmak, visszasesések. Talán az első szeretet elhagyása is. Most még fokozottabb erővel vág a lelkiismeretedbe, hogy Jézus Krisztus megismerése után ejtett meg a sátán. Kedves Testvérem! Az Úrnak minden útja kegyelem és hűség. Ha mi hitetlenkedünk, Ő hű marad, Ő magát meg nem tagadhatja (II. Tim. 2 : 13). Övéiért hullajtott ártatlan véreben meg van bocsátva minden bűnöd. Keresztyén életed minden vétke is.

Testvérem, aki az első lépéseket teszed a Megváltó nyomában s tékozló utadnak még minden bűne és átka nyom, téged is hívogat az oltár. Ezen a héten talán úgy érezted, hogy neked olyan nagy bűneid vannak, hogy azokra nem lehet bocsánat. Ne engedd, hogy visszatartson a sátán. Ahol megnövekedett a bűn, ott a kegyelem sokkal inkább bővítködik (Róm. 5 : 20). Nem lehet olyan sok és olyan nagy a bűnöd, hogy annál nagyobb ne lenne Krisztus büntörő áldozatának az ereje. Luther Márton azt mondja: Krisztus nem a kis bűnökért, a bagatell vétkekért halt meg, hanem a nagy, az égre kiáltó bűnökért, nem a megbocsáthatókért és elnézhetőkéért, hanem a megbocsáthatatlanokért, a kárhozatba vivőkért, nem a beképzelt bűnökért, hanem az elkövetettekért, nem a legyőzhetőkéért, ha-

nem a legyőzhetetlenségért, azokért, amelyekből semmi más úton nincs szabadulás. Kedves Testvérem! Ha a te bűneid skarlátpirosak, hófehérek lesznek és ha vérszínűek, mint a karmazsin, olyanok lesznek, mint a gyapju (Ezs. 1 : 18). A te megbocsáthatatlannak hitt nagy bűneid is mind megvannak bocsátva Krisztus engesztelő áldozatáért. Örülj, kegyelembe fogadott!

Lehetnek közöttünk még olyanok, akik a megterített oltár előtt is hitetlenkedve néznek ilyen nagy kegyelemre és azt panaszolják a szívük: bárcsak volna nagy és erős hitem, hogy azzal belefogózhatték Krisztusom átszegezett kezébe. Akkor bizonyos reménységem lehetne az üdvösségem felől. Áldott munkájú finn lelkipásztor biztatta bűnvallást tevő hívét az evangélium hirdetése után: Hidd, amennyire bírod. Isten nem ad senkinek olyan kicsi hitet, hogy az elég ne lenne az üdvösségre. Majd amikor szükség lesz rá, fogja növelni a te hitedet is. — Jézus a kételkedő Tamáshoz is lehajolt és megmutatta néki sebeit, amelyek érette is üttettek az ő testén. Lehajol most tehozzád is kételkedő szívű testvérem és hirdeti, hogy megtörött testéért és kiontott ártatlan véréért néked is meg van bocsátva minden bűnöd, a szívednek a hitetlensége is. Halld az evangéliumot és hidd amennyire bírod, amennyire nehezen hitre induló szívedtől telik. Nem kell hoznod előre semmit sem. Minden itt van készen az oltáron. Jőjj és vedd magadhoz.

Jézus mondja most mindnyájunknak a szívünk, az értelmünk, a vadoló lelkiismeretünk ellenére is: Ti már tiszták vagytok ama beszéd által, amelyet hirdettem néktek. S amit Isten megtisztított, azt mi ne mondjuk tisztátalannak. Ámen.

Csepregi Béla
Budapest.

Keresztelési beszéd.

Ap. csel. 2, 38. v.

Minden újszülött gyermek Isten követségében indul el a szülőkhöz. Valahányszor a boldog édesapa, vagy édesanya odahajol a bölcső fölé, megérzi, hogy a gyermek szemeragyogásában, mosolyában Isten küldött a címére áldott üzenetet. Mivel pedig a gyermek Istentől kapott drága ajándék, fontos, hogy a keresztség szentségének kiszolgáltatásakor szülők, keresztszülők megértsék és megtanulják Isten üzenetét.

Isten sokféleképpen tudja megszólítani az embereket. Isten ezt a megszólítást elmondhatja a szenvedés korbácsütésében, a hívogató szó meleg csengésében, de elmondhatja visszavonhatatlan felszólításban is. Isten üzent néktek, követet küldött hozzátok és felszólított titeket, hogy jőjjetek de a templomba és tegyetek eleget az ő parancsának. A parancs utal arra is, hogy *Krisztus nevében* szolgáltassuk ki, végezzük el a keresztség szentségét.

Isten az ő megszólításában elmondja néktek, hogy a keresztség szentsége nem szimbólum, nem jelkép, nem csoda és nem is az okoskodó értelem számára adott cselekedet, hanem olyan valóság, mely teljes kegyelmet jelent. Nem arról van itt szó, hogy felvesszük a gyermeket az egyház tagjai sorába, nem később megújítandó fogadalmat teszünk mi itt, hanem úgy érezzük, hogy egyedül Isten cselekszik itt, mi pedig felajánljuk néki ezt az újszülött gyermeket, kérjük az ő áldását és elfogadjuk az ő ke-

gyelmét. Azt jelenti a keresztség, hogy eltemetett az óember és lehetőség adatott az új ember felöltözésére. A keresztség szentségében tehát feltétel és következmény van. Benne van az új élet Istentől adott lehetősége, mint feltétel és benne van a Szentlélek ajándéka, mint következmény.

Isten elmondja az ő megszólításában, hogy szülőknek és keresztszülőknek több lesz a kötelességük. Nemcsak magatokra kell gondot viselnetek, hanem erre az újszülött kisdedre is, mert érte felelősséggel tartoztok. Isten mindent felelősségre ad. Isten mindentről, amit mint ajándékot nékünk adott, elszámoltat. A nagy felelősségrevonás alkalmával megkérdezi tehát tőletek, hogyan neveltétek ezt a gyermeket, mit tettetek vele és érte, mit tanult tőletek, mit látott nálatok. **Lehetett-e hívő ember**, mert ti azok vagytok, vagy hitetlen embernek kellett lennie, mert mellettek nem lehetett más. Azért szüntelenül halljátok a parancsot: Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyeneké az Isten országa...

Isten elmondja azt is, hogy áldásnak akarja adni ezt a kisdedet, mert azt akarja, hogy az övé legyen. Tanuljátok meg már most, hogy mennél jobban az Istennek adjátok a ti gyermeketeket, annál inkább a tiétek lesz és annál inkább áldás lesz a számotokra. Ez azonban csak úgy lesz meg, ha számára egyetlen igazi erő lesz, a Krisztus. (Luther mondja, hogy Krisztus vére erő formájában jelen van a keresztségben.)

És veszitek a Szentlélek ajándékát. A keresztségben Isten semmivel nem pótolható kegyelmet ad, a Szentlélek pedig a Krisztus testének tagjává tesz. Tudom, hogy a keresztszülők már most ajándékot vettek a kisdednek, imádkoztatok azonban és imádkozzunk, hogy a gyermek a legnagyobb ajándékot, a Szentlélek ajándékát nyerhesse el. Ámen.

Fülöp Dezső
Bük.

Az Úr gondolatai és útjai magasabbak a mieinknél!

„Nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és nem a ti utaitok az én utaim, így szól az Úr! Mert amint magasabbak az egek a földnél, akképen magasabbak az én utaim utaitoknál, és gondolataim gondolataitoknál!“ Ezs. 55, 8—9.

Szolgálatteljesítés közben, katonahalált halt ez a mi ifjú testvérünk. Isten úgy akarta, hogy élete ellobbanjon azon az oltáron, amelyen ősidőktől fogva szakadatlanul ég az áldozati tűz, amelyet ifjú életek táplálnak az édes haza javára.

Tőletek a legdrágábbat követelte ez az áldozati tűz, amelyet ember odaadhat: a kedves gyermeket, a jó testvért és rokont, akihez szépséges reményeket fűztetek, akit lelkes törekvések hevítettek. Ezzel kimondhatatlanul kínos, fájdalmas törést kaptak gondolataitok és szédülten, szinte megsemmisülten torpantatok meg szépnek, simának álmodott útatokon. Meg kellett tapasztalnotok, hogy más gondolatok kereszteznek a mi gondolatainkat, más akarat jelöli ki számunkra az utat, amelyen azután megnehezedett szívvel másképen vezet, mint ahogyan mi reméltük volna.

Azok a más gondolatok Isten gondolatai, az a másik, nehéz út istenkiszabta út. Ő tervelt és rendelkezett most is. Ő akarta, hogy ifjú testvérünk felszálljon a légbe, a gépmadár kormánykerekére Ő tette rá a kezét és parancsolt utasa életének kérlelhetetlen megállást. Néktek szerető isteni szavával csak annyit mond, hogy az Ő gondolatai és útjai mindig magasabbak, mint a mieink. Túlmagasak ahhoz, hogy felfoghatnók őket. De bölcseségben és szeretetben kigondolt és kítűzött gondolatok és utak.

Ezt az egyetlen támaszt nyújtja Néktek fájdalmatokban. Hogy bizalommal megragadhassátok, ráirányítja tekinteteket a keresztre. A megfeszített Krisztus hangosan szól Hozzátok Isten felfoghatatlan, de szeretetben fogant gondolatairól és utairól. Hirdeti néktek, hogy ezek az utak húsvéti sírhoz vezettek. És biztat, hogy odavezet testvérünk útja is. A feláradáshoz, az életbe! Ámen.

Budaker Oszkár.

A letörült könnycsepp.

Az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemekről és a halál nem lesz többé, sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmultak. Jelenések k. 21, 4.

Megfigyelték-e már a költöző madarakat, különösen a fecskéket: milyen sajtószerű ösztönt helyezett beléjük a Teremtő? Most nyáron egy fecskepár rakott fészket a folyosónkon. Nagy gonddal és temérdek fáradtsággal ragasztották egybe a sarat és pelyvát. Mikor a fészek készen volt, kezdődött a költés. Az anyamadár nagy türelemmel melengette az apro tojásokat, mialatt életpárja hordta neki a táplálékot. Nemsokára kikeltek a pelyhes magzatok és kezdetét vette a gondozás és felnevelés szorgos és nehéz munkája. A kis fiókák hamar szárnyra keltek, de nem sokáig élvezték a nyarat. Mihelyst az első hűvös szél fújni kezdett, búcsút mondtak ennek a tájnak és túl a tengeren lévő másik hazájukba költöztek.

A fecskék tudták, hogy itt nemsokára enyészet váltja fel a virágzást, tudták, hogy itt nemsokára téli álomba merül a természet, lehullanak a fák megsárgult levelei, nem lesz többé bogár, nem találják táplálékot, tudták, hogy nemsokára hólepel borul a tájra és hideg északi szél süvölt végig a hegyormokon és völgyeken. Ezért költöztek a kedves csi-csergő madárkák melegebb, biztosabb hazába.

Milyen csodálatos hasonlóság van a költöző madarak és a földi ember élete között: *A földi embernek is két hazája van*: egy itt a mulandóság országában, a másik az örökkévaló országban, amelyről az Úr Jézus azt mondta tanítványainak: Elmegyek, hogy helyet készítsek néktek! (János 14, 2.) Itt fészket rak magának a földi ember, családot alapít, küzdök, fárad. Óh, sokszor elfeledkezik az Írás intelméről: Nincs itt marandó városunk, hanem a jövődöt keressük! A költöző madárnak ösztöne megsújja, hogy itt minden elhervad, készülnie kell a nagy útra, de *amidőn az emberért eljő a halál, nem egyet közülük készületlenül talál*.

Ezt a mi elköltözött asszonytestvérünket nem találta készületlenül a halál. Évek óta súlyos szenvedések által készítette elő az Úr ama másik haza számára. Talán épen azért kellett itt annyit szenvednie, hogy annál

édesebb legyen számára az égi boldogság íze, ahol Szentigénk szerint: Isten eltöröl szemeinkről minden könnyet és a halál nem lesz többé sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom.

Elmult napokban, reggeli családi istentiszteleteinken János evangéliuma 6-ik részével foglalkoztunk. Ebben a fejezetben az uralkodó és mindig visszatérő gondolat az, hogy a *mi Urunk mennyei kenyér és aki az Ő testének és vérének vétele által Ővé lesz, annak Krisztus örök életet ad és feltámasztja azt az utolsó napon!*

Elköltözött Kedves Halottunk! Emlékezem még május 15-ének, egy hétfői napnak délutánjára, mikor az *Úr szent Vacsoráját kéretted*. Boldog vagy, mert kívántad az Úr Jézus testét és szomjaztál az ő vére után! Töltse be rajtad az Úr az Ő örök életről szóló ígérését és adja meg Neked az igazak feltámadását!

Betegsége alatt nagy örömeire szolgált, ha egy kicsit a meleg napsugárra kijöhetett. Mikor az aranyló napsugár reásütött kiaszott csontjaira, felüdült tőle. — De legnagyobb öröme mégis az volt, *ha istentiszteletet tartottunk betegágya mellett*. Az ének hangja gyógyító balsam volt fájdalmára, az Isten ígéjének hallgatása elcsendesítette szívét. Legvégén az imádság által bizalom és béke költözött meggyötört szívébe.

N. N.-né elköltözött kedves Halottunk! Te már túl vagy a réven, amely felé mi csak igyekszünk. Elmondhatod Pál apostollal: *Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Végezetre eltétetett nékem az igazság koronája, melyet megád nékem az Úr ama napon az igaz Bíró.* (II. Tim. 4, 7—8.)

Szeretted a napsugarat itt a földön? Most sokkal dicsőségesebb nap: A Jézus Krisztus arcának fényessége hull reád, nem tűnő fényvel, hanem örök ragyogással.

Szeretted az ének hangjait itt a földön? Most már a mennyei angyalok és üdvözült lelkek örök hallelujáját hallgathatod! Szeretted az Igét? Most már szemtől-szembe láthatod annak beteljesülését! Egybekapcsolt az imádság a menny és föld Istenével? Most már szünet nélkül, örök imádságban áldhatod Őt! Mert ott az Úr eltöröl szemeidről minden könnyet, halál nem lesz többé, sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom!

Hiszem, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten... (II-ik hitágazat lutheri magyarázata.)

Ha a földi munka, baj mind elfogyott,
S kiköthetek a biztos parton ott,
S közel az Úrhoz hangzik énekm,
Örök dicsőség lesz az énnekem.

Oh mily dicső, oh mily dicső,

Oh mily dicső lesz az idő,

Ha egykoron Őt szembe láthatom,

Oh mily dicsőség lesz az énnekem! Ámen.

Harmati Béla
ősgárdi lelkész.

Katedrán.

Módszeres tanítási eljárás az evangélikus népiskolai vallástantervi utasításban.

Az evangélikus népiskolai vallástanítás tervét és utasítását az 1937-iki egyetemes közgyűlés bocsátotta ki, tehát az jelenleg is érvényben van. Az utasítást az új reformátori teológiának erős hatása jellemzi, ez jut kifejezésre annak számtalan gondolatában és kijelentésében. Így pl. amikor hangoztatja, hogy a vallástanítás az igehirdetésnek, mint az egyház oktató tevékenységének egyik módja, hogy eredménye Isten tetszésétől függ, hogy csak gyülekezeti vonatkozásban gondolható el (11. lap); amikor követeli a vallástanítónak bizonyoságtévő magatartását, a szentírással és a gyülekezettel való kapcsolatát (12. l.); amikor a vallástanítás anyagai közül a szentírást és a kátét emeli ki (12. és 13. l.); amikor kívánja a vallástanításnak más tárgyaktól függetlenebb és komolyabb tanítási módját, a felső fokozaton (V—VIII. osztály) pedig a lekipásztori vezetést és nevelést (15. l.) stb. Mindezt természetesen az utasítás előnyére kell írunk.

Tartalmilag az utasítás 3 részre osztható. Az első rész a népiskolai evangélikus vallástanítás céljával foglalkozik, a második rész a vallástanítás anyagával, a harmadik pedig a tanítási eljárásával. Mi főleg az utasítás harmadik, azaz módszertani részével kívánunk alaposabban foglalkozni, a népiskolai vallástanítás céljára és anyagára vonatkozó részt csak vázlatosan, éppen a teljesség kedvéért tárgyaljuk

Az utasítás a vallástanítás végső célját „az istenfiúságban“ látja, majd a vallástanítás állandó feladatairól szól. Ha szokásosabb is a vallástanítás, illetve helyesebben a vallásos nevelés céljául a keresztyén személyiséget megjelölni, azért „az istenfiúság“ fogalmát is sikerültnek vehetjük. Ellenben súlyos hiánynak kell tekintenünk, hogy az utasítás „az istenfiúság“ tartalmát, szabatos jelentését nem fejtí ki. Egy tantervi utasításban a tanítás céljának alapos kifejtése fontos nemcsak a tanítási anyag kiválasztása, de a tanítási eljárás szempontjából is. Nem pótolja ezt eléggé a vallástanítási feladatok egyébként aránylag részletes feltüntetése sem.

A vallástanítás fő tanítási anyagai közül az utasítás a szentírást, a kátét és az egyháztörténelmet emeli ki, ellenben nem szól az egyházi énekekről, melyeket mai vallástanításunk egyáltalában nem nélkülözhet. Ide vehető a részletes, nyolc osztályra kiterjedő tanterv is, mely a VII. osztályban új tárgyat iktat be „egyházismertetés“ néven. Gyermeklélektani szempontból korainak kell tekintenünk az önálló kátétanításnak már az I. osztályban való megkezdését. Különösen pedig kívánatos volna az apostoli hitvallás második és harmadik részének későbbre, legalább is az V. és VI. osztályra való halasztása, mert a 9—10 éves gyermekek nem tudják a keresztyéni hitélet legmélyebb és legsúlyosabb igazságait (megváltás és megszentelés) helyesen felfogni és elsajátítani. (Igaz, hogy a 11—12 évesek is nehezen.)

Aránylag leghosszabb az utasítás módszertani része, megtalálható annak 16—18. lapjain. Ez ismét két alrészre osztható: Az első az általános

rész, hozzávehető a népiskolai fokozatok (I—II., II—IV., V—VIII. oszt.-ok) szerinti vallástanítási mód is. A második alrész a különös vagy részletes módszertani rész; utóbbi azonban — a bibliai történeteken kívül — rendkívül rövid és vázlatos.

Ha már most alaposan és figyelmesen áttanulmányozzuk a módszertani részt, akkor azt a meglepő felfedezést tesszük, hogy az utasítás nem egy, hanem két, sőt három vallástanítási menetet ajánl. Ha küzdünk a vallástanítás sablonizálása ellen, akkor ezt apriori kifogásulnunk nem lehet, sőt csak helyeselhetjük. Ebben az esetben azonban a három tanítási menetet alaposan meg kell ismertetni, illetve egymástól határozottan elválasztani, különben bizonytalanság és zavar támadhat a tanítási eljárás terén.

Az első vallástanítási menet, melyet az utasítás a 16. lapon ajánl a Schieder-féle ú. n. evangéliomszerű fokozatelmélet,*), mely eredetileg a kátétanítás számára szült. Ennek fokozatai a következők: I. Nomina (ismertetlen szavak, kifejezések, mondatok értelmezése). II. Res (a bibliai történet tartalmának értelmezése). III. Actum (Isten cselekedetének értelmezése a bibliai gyülekezet számára). IV. Verbum (Isten cselekedetének értelme a mai gyülekezet számára). (Az „oppozíció“ és „egyházi“ fokozatokat csak megemlítjük, mert önállóan a fokozatelméletben nem fordulnak elő.) — Őszintén szólva, nem tekinthetjük szerencsés dolognak, hogy az utasítás első helyen éppen a Schieder-féle tanítási menetet ajánlja. Csak kivonatossan közöljük azokat a kifogásokat, melyeket Rang német valláspedagógus hoz fel könyvében**) a fokozatelmélet ellen, bár egyébként Schieder könyvének értékeit elismeri. I. a „nomina“ fokozata szerinte elesik, mert a gyermek anyanyelvén hallja a bibliai történet szavait és kifejezéseit, tehát a legtöbbször nincs szükség azok külön értelmezésére. II. A harmadik (actum) fokozat ismét nem tekinthető önálló fokozatnak, mert szorosan összetartozik, sokszor szinte el sem választható a második fokozattól. A bibliai történetek u. i. helyesen értelmezve, csak olyan történetek lehetnek, amelyek Istennek az emberek által végrehajtott cselekvéséről szólnak. A tanítónak tehát úgy kell elmondania a bibliai történeteket, hogy a gyermekek az emberek cselekvésének hátterében mindig Isten akaratát, büntető ítéletét vagy megtartó kegyelmét lássák. III. A negyedik fokozat (verbum) az előbbiekkal szemben önállóan tekinthető, de viszont gyakorlati jelentősége meglehetősen korlátozott, mert Schieder szerint teljesen el is maradhat, vagy csak egy énekvers elénekléséből, illetve egy imádság elmondásából állhat. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy semmi különös okunk sincs, hogy a Schieder-féle tanítási menetet a többivel szemben előnyben részesítsük. Az utasítás sem próbálkozik meg azzal, hogy bemutassa, miként kellene ezt a tanítási menetet egy konkrét bibliai történet tanításában alkalmazni.

A második tanítási menetet az utasítás a 16. lapon ajánlja. Első tekintetre azt hinnők, hogy itt az előbbi tanítási menet bővebb, részletesebb kifejtéséről van szó. Csak ennek alaposabb, tüzetesebb tanulmányozása után látjuk, hogy itt egy másik, az előbbitől lényegesen különböző tanítási menetet ismertet az utasítás. Megtalálhatjuk benne a következő

*) Schieder Gyula: Katechismusunterricht. 4. k. 1937.

**) Dr. Rang Márton: Handbuch für den bibl. Unterricht. I. köt. 150—152. l. 1939.

fontosabb tanítási mozzanatok: 1. Célkitűzés. 2. Előkészítés (ismeretlen szavak és kifejezések magyarázata, ellenben a régebben szokásos „rávezetés“ és „kapcsolás“ mellőzését kívánja). 3. A bibliai történet elmondása. 4. A történet értelmezése (a szükséges szó- és tárgymagyarázattal). 5. A tárgyalt történetnek részletekben és egészben való elmondása. 6. A tanulság kifejtése (szentírási hely, énekvér vagy kátérés alakjában). Ha az 1. és 2. fokozatokat egybefoglaljuk, mert azok lényegileg össze is tartoznak, kapjuk a Ziller—Rein-féle 5 formális fokozatot (előkészítés, anyagközlés, kapcsolás, összefoglalás, alkalmazás). A különbség csak annyi, hogy a „kapcsolás“ formális fokozata helyett itt a történet értelmezése, helyesebben annak megbeszélése vagy feldolgozása szerepel. Ezt a tanítási menetet utasításunk az 1910. évi Bancsó készítette vallástanítási népiskolai utasításból vette át kivonatos alakban és nagyon csekély változtatással. Amint tehát utasításunkból is látjuk, a formális fokozatok — bár enyhített formában — a gyakorlatban tovább élnek, noha a katechéták nagy része elméletben elutasítja őket, félve a vallástanítást az intellektualizmus, illetve a sablonszerűség veszedelmétől.

Egy harmadik tanítási menetet is ajánl az utasítás egész röviden a módszertani rész vége felé (18. l.), mint „a mai evangélikus körök újabb útmutatását e téren“. Nem más ez, mint *Fendtnek* ismert „katechetikai háromlépése“.^{***}) Ennek lépései, illetve fokozatai a következők: 1. Az anyag közlése (előterjesztése) és megértetése. 2. Az anyag feldolgozása, megbeszélése és elsajátíttatása. 3. A gyakorlat irányába való beállítása. Tulajdonképpen ezt a tanítási menetet tartjuk a legalkalmasabbnak és legmegfelelőbbnek a népiskolai vallástanítás céljaira főleg két okból. Egyrészt rugalmas a tanítási menet, nem köti meg a vallástanító kezét túlságosan, a három tanítási fokozat keretében a vallástanító egyénisége és módszeres eljárási elég szabadon megnyilatkozhatik. Másrészt a tanítási menet egyszerű és praktikus, egyaránt felhasználható a bibliai történeteknél, a káténál és egyházi énekeknél. Nagy kár, hogy az utasítás ezt a korszerű és gyakorlatias vallástanítási menetet nem helyezte első helyre és nem gondoskodott annak legalább rövid megmagyarázásáról.

Ismételjük, nem baj, hogy az utasítás három tanítási menetet is megemlít. A baj csak ott kezdődik, hogy nem magyarázza meg őket (Schiederét és Fendtet) és nem választja el egymástól határozottan; így az olvasó nem látja tisztán a vallástanítás menetét, ami zavart és bizonytalanságot idézhet elő. A bizonytalanságot növeli az is, hogy nem a módszertani, mint inkább a vallástanítás anyagáról szóló részben lett volna a helyük. Így pl. a szentírás elsőbbségének az elve, melynek keretében hangoztatja az ó- és újszövetség összetartozását, valamint a krisztocentritás elve. Ezeknek elsősorban a vallástanítási anyag kiválasztásában és egymásutánjának elrendezésében van szerepük. A bizonytalanságot elősegíti és a tisztánlátást megnehezíti az a körülmény is, hogy az első és harmadik tanítási menetet nem a megfelelő helyeken szerepelteti. Így pl. a Schieder-félét a második népiskolai csoport vallástanítási módjának általános jellemzésekor, a Fendt-félét pedig csak a módszertani rész vége felé, a káté és egyháztörténelem tanítási módját ismertető szegényes sorok között.

***) Fendt L.: Katechetik. 1935.

A következőkben kitérni óhajtunk az utasítás olyan megállapításaira, melyeknek helyességét legalább is meg lehet kérdőjelezni:

1. Az utasítás a 16. lapon azt mondja: „Ha a történet folyamán ismeretlen fogalom kerül elének vagy bármilyen hosszabb magyarázatra szoruló részlet fordul elő, aminek a tárgyalás folyamán történő ismertetése meglassítaná, megzavarná a tárgyalás menetét, azt is az előkészítés folyamán magyarázzuk meg.“ Csak helyeselhető az a didaktikai törekvés, hogy lehetőleg már az előkészítés folyamán minden olyan nehézséget távolítsunk el, ami a bibliai történet megértését vagy hatásosságát veszélyeztetné. Csakhogy ez nem mindig olyan könnyű és egyszerű dolog. Így járhatunk el pl. „a farizeusról és publikánusról“ vagy „a samáriai asszonyról“ szóló történet tanításában. Előbbi esetben u. i. a farizeusok és publikánusok között levő vallási, erkölcsi és társadalmi ellentétnek, utóbbi esetben pedig a samáriaiak és zsidók között fennálló vallási és nemzeti gyűlöletnek az ismertetése alapvető jelentőségű a történet megértése és helyes értékelése szempontjából. A legtöbb esetben azonban nem volna helyes a még csak ismertetendő történetből kiragadni egy ismeretlen szót vagy kifejezést s azt elszigetelve a történetből, megmagyarázására törekedni. Nem volna helyes pl. „az oltár“ és „az áldozat“ fogalmakat az előkészítésben ismertetni a tulajdonképeni „Kain és Ábel“ történetének tárgyalása előtt. Vagy „a napkeleti bölcsék“ történeténél ahelyett, hogy az előkészítésben a bölcsék fogalmát magyaráznók, a történet folyamán elmondjuk, hogy a bölcsék csillagjóslással foglalkoztak. Vagy „a tíz bélpoklos“ történetében, ahelyett, hogy a bélpoklosság betegségét ismertetnők előzetesen, a történet keretében elmondjuk egy bélpoklosnak szomorú sorsát, testi és lelki szenvedéseit. Didaktikai szempontból tehát az a legtermészetesebb és leghelyesebb eljárás, mikor az ismeretlen szavakat és kifejezéseket a maguk természetes összefüggésében, tehát a bibliai történet keretében ismertetjük. Már csak ezért sem helyeselhetjük a bibliai történetek tanításában a Schieder-féle első fokozat (nomina) önálló tárgyalását.

2. Ugyancsak feltűnő és csak részben helyeselhető gondolat az is, hogy a III—IV. osztályban „a vallásóra anyagára oly mértékben kell az írásból előkészülni, hogy az anyag teljes uralmával a vallástanító meggátolhasson minden olyan kísérletet, mely a növendék részéről kérdezősködés alakjában felmerülhet s a tanítást veszélyeztetheti. Ez a nem kívánatos kisiklás (!) kellő felkészüléssel kerülhető el.“ Ha csak arról van itt szó, hogy a vallástanítónak olyan lelkiismeretesen és alaposan kell előkészülnie a szükséges bibliai idézetek felkutatásával is a tanításra, hogy a növendék minden kérdezősködésével szemben is ura maradjon a helyzetnek, akkor ezt a figyelmeztetést csak helyeselhetjük. De hogyan lehet akkor a tanulók kérdezősködéséből támadt helyzetet „kisiklásnak“ nevezni? Hiszen a tanítás megfelelő helyein, pl. a történet vallási igazságának megbeszélésénél, az összefoglalásnál, az alkalmazásnál nem elfojtanunk kell a tanulók kérdezősködését, hanem inkább elősegítenünk. Ha azonban e helyen az a törekvés nyilvánulna meg, hogy a vallástanító a tanulók kérdezősködését következetesen elfojtani akarná, azt semmiképen sem lehetne helyeselni. Hiszen a tanuló érdeklődését elősegíti, az evangéliom iránti szeretetüket és nagybecsülésüket növeli, ha látják, hogy vallástanítójuk hűségesen felel kérdéseikre, hogy tévedéseiket vagy előítéleteiket eloszlatni

iparkodik, hogy meg akarja nyerni őket az evangéliom számára. A kérdezősködés elfojtása csak kivételes jellegű lehet, ha a vallásitanító esetleg kegyelethiányt vagy tiszteletlenséget tapasztal a szentírással vagy a keresztyénység ügyével szemben.

3. Nem feltétlenül helyeselhető az utasításnak az a mondata sem: „Majd a történetet szép folyékony előadásban elmondjuk, a tankönyv szövegéhez lehetőség szerint ragaszkodva.“ Nem a tankönyv szövege fontos a bibliai történetek tanításánál, hanem a bibliához való hűség. A tankönyvnek tehát lehetőleg ragaszkodnia kell a biblia nyelvéhez és stílusához. Csak annyira térhetünk el a biblia nyelvétől, amennyire azt a gyermeki gondolkodás és megértés követeli. A tanító tehát hagyja el a lényegtelen dolgokat (nevek, származásfák stb.), tegye egyszerűbbé a nehezebben érthető szavakat és kifejezéseket, az elavult szavakat hagyja el vagy pótolja ismertekkel stb. A biblia iránt való hűség tehát kötelező a vallásitanítóra és tankönyvre egyaránt.

4 Módszertani szempontból megint nem helyeselhető az utasításnak a következő rendelkezése sem: „Akkor is elmondjuk a szerves egészet alkotó történetet végig, ha annak megtanulása több órát is vesz igénybe. Későbbi órák tárgyalása során csak azt a szakaszt mondjuk el, amely soron következik.“ A helyes álláspont itt az, hogy egy órára csak annyi anyagot vegyünk, amennyit a tanulók meglévő ismereteinek és értelmi fejlettségének figyelembevételével a tanító tényleg el is tud végezni. Ha tehát a tanító egy órán nem tudja teljesen letárgyalni a kijelölt bibliai történetet, akkor annak megosztása válik szükségessé. A megosztás azonban olyan legyen, hogy lehetőleg a történet első része is magában kerek egészet alkosson. Pl.: ha „a tékozló fiú“ történetét kell két részben tárgyalnunk, úgy az első órán a tékozló fiú történetét mondjuk el, a második órán pedig a másik testvér magatartását beszéljük el. A második órára maradhat a történet megbeszélése és a tanulság levonása, illetve gyakorlati értékesítése. Ha pedig egy szerves egészet alkotó eseménysorozatról van szó, mint pl. József történeténél, akkor is csak a történetnek egyik részét mondjuk el, a többire pedig csak utalunk. Így tehát, ha egy órára József eladásának a történetét vesszük fel, nem mondunk többet el József történetéből, hanem legfeljebb utalunk arra, hogy József még sok viszontagságon megy keresztül, de Isten továbbra sem hagyja el.

5. Kifogásolnunk kell továbbá a „Dávid és Góliát“ c. bibliai történetből levont tanulságot, mely szemléltető példaként szerepel. Az utasítás szerint a tanulság az, hogy amint Dávid bízott Istenben s Isten megsegítette, úgy általában megsegíti mindazokat, akik öbenne bíznak. — Tartalmi szempontból ez a tanulság nagyon általános és messze túllépi a bibliai történettel adott háborús helyzetet. (Ellenség támadása, megpróbáltatás, életveszélyes vállalkozás, Isten megsegítése.) A tanulság helyesbítve tehát ilyen formán szólhat: Nehéz bajban (háború, életveszedelem) se csüggedjünk el, hanem bízzunk Istenben, aki a segítségét kérőket bizonyára megsegíti. A tanulságban a hangsúly a „nehéz bajban“, másrészt a „bízzunk“ és „segítségét kérőknek“ szavakon van, nem pedig a „megsegít“ szón. — Nagyobb, értelmesebb tanulóknál vagy esetleges ellenvetések esetén a vallásitanítónak arra is ki kell térnie, hogy Isten' a hívő embereket, a jó keresztyéneket sem vonja ki a szenvedések és megpróbáltatásokból.

tások alól, de ilyenkor sem marad el az ő segítsége. Isten segítsége ilyenkor úgy nyilvánul meg, hogy erőt, kitartást, reményt ad a szenvedések és megpróbáltatások hívő elviselésére. Ha másként járnánk el, úgy szembekerülnénk a háborúnak éppen napjainkban megnyilvánuló komor tapasztalati ságával, szenvedést, könnyet, vér- és életáldozatot követelő tapasztalati tényével, melyről már a 7—8 éves gyermekek is tudnak és hallanak egyet-mást. — Alaki szempontból meg az a megjegyzésünk, hogyha a keresztyén vallástanítás köréből mindössze egy szemléltető példát adunk, vegyük azt az újszövetség köréből. Hála Istennek, van elég ilyen alkalmas történetünk, akár Jézus életét, akár az ő példázatait nézzük.

Ami az utasításnak ú. n. részletes módszertani részét illeti, úgy meg kell állapítanunk, hogy az rendkívül vázlatos, sőt hiányos. Három vagy négy sorban nem lehet elintézni sem a káténak, sem az egyháztörténelemnek, sem az egyházi énekeknek tanítási módját! Schieder fokozatelméletét pl. a kátétanításnál kellett volna ismertetnie, mert az eredetileg a kátétanítás céljaira készült. Feltűnő, hogy az egyházismertetés tárgyának tanítási módjáról az utasítás egy szót sem szól, holott ez a tanterv iktatta be az egyházismertetést a népiskola vallási tárgyak közé, másrészt pedig anyagának nagy része nem tárgyalható történeti anyag módjára.

Egyébként az utasításnak módszertani részét közelről érdekli az a nagyjelentőségű mozgalom, melyet D. Kapi Béla püspök úr, az egyetemes tanügyi bizottság elnöke kezdeményezett 1941. év tavaszán abból a célból, hogy minden evangélikus iskolafaj számára biztosítsa a hitvallásos szellemű nevelés és tanítás érvényesítését. Így az evangélikus népiskola részére is szükségesnek látta elkészíttetni az egyes tantárgyak, mégpedig a világi ismeretek és vallási tárgyak tanítására egyaránt vonatkozó egyházi tantervi utasításokat. Az utóbbiakat bizonyára főleg azért, mert jelenlegi vallástantervi utasításunknak a legtöbb vallástani tárgy tanítására vonatkozó része rendkívül vázlatos, sőt hiányos. A munkának előrehaladott voltára enged következtetni a Dunántúli Tanítóegyesület titkári jelentésének az a mondata, hogy a tanítóság örömmel várja a múnek (új egyházi tantervek) megjelenését, mely a jövő évi titkári jelentésig el is fog készülni. (Evangélikus Népiskola 1942. évi szept. száma.)

Ha pedig a tervbe vett részletes tantervi utasítások az egyes vallási tárgyak számára a közel jövőben megjelennek, akkor ez már a népiskolai vallástantervi utasításnak legalább részleges kibővítését és valószínűleg kisebb-nagyobbmértvű átdolgozását és korrekcióját is jelenti. Nem valószínű u. i., hogy pl. a bibliai történetek tanítását tárgyalandó részletes egyházi utasítás a Schieder-féle tanítás menet követését fogja megkívánni, melyet jelenlegi vallástantervi utasításunk elsősorban ajánl. Ebben az esetben pedig ajánlatos egy lépéssel továbbmenni és a vallástantervi utasításnak legalább a módszertani részét alaposan és gyökeresen átdolgoztatni. Csak ilyen módon tudja majd az utasítás betölteni azt a rendeltetését, hogy megbízható tanács, komoly segítség és hasznos útmutatás legyen a népiskolai vallástanítók részére.

Lehoczky Egyed
Miskolc.

Egyetemistáink középiskolai előnevelése.

A középiskolai vallástanítástól nem lehet megkívánni, hogy az egyetemi és főiskolai lelkipásztorkodást akarja könnyűvé tenni. Annak épen missziói célkitűzése van. Épen azok után kellene járnia, akiket a középiskolás keresztyén nevelés nem tudott megnyerni. Megpróbál még egyszer valamit egyházunk értelmiségi fiataljaival. Így persze ennek a missziói munkának nem lehet semmi panaszkodni valója a vallástanításra, hiszen tudomásul kell vennie, hogy épen azokhoz küldetett, akiket ez a nevelés nem tudott megnyerni. Azt hiszem ez a felfogás azt is magában foglalja azonban, hogy azért a vallástanítás sem várhatja egyszerűen, hogy amit egy egész középiskolás keresztyén nevelés nem tudott elérni, azt egy csapásra el lehet érni egy ilyen szerfölkött szerteágazó szórványmunkában, amit a maga lényege szerint az egyetemi lelkészi munka jelent.

Mindenesetre az egyetemi lelkészi munka váratlanul nagy alkalom arra, hogy végzése közben kiértékelhessük középiskolai keresztyén nevelésünket. Itt, ha az ember nem akarja is, látnia kell középiskolai vallástanításunk, másrészt pedig egész középiskolai keresztyén nevelésünk eredményeit. Nem áltatom magamat, hogy ebben a helyzetben az ember automatikusan szakértője lesz az egyház összes pedagógia problémáinak. Eddigi tapasztalataim alapján azonban mégis el merészkedem mondani azt, miben látom mégis középiskolai vallástanításunk és keresztyén nevelésünk feladatait épen abban a tekintetben, hogy egyházunk ifjú értelmiségét az egyetemi életre felkészítse.

1. Vallástanításunknak az eddiginél sokkal több gondot kell fordítania általában az ú. n. *befejező osztályok tanítására-nevelésére*. (Ezeken egyaránt érthetjük az iskolakötelezettség megszűnése előtti évet, a negyedik középiskolai osztályt, s az érettségi, vagy oklevél megszerzése előtti éveket.) Tudom, hogy a vallástanítási tanterv és utasítás előkészítő gondoltak erre, de biztos, hogy *nem volt komoly adatgyűjtés a munkálat előtt arranézve, hogy eddigi tanításunk és nevelésünk eredményei hogyan mutatkoznak az iskolát elhagyó ifjak életében?* Ezzel a kérdéssel külön munkaközösségnek *állandóan* kellene foglalkoznia. Reális adatgyűjtéssel lehetne csak megbízhatóan kiértékelni azt, hogy mire is kell ezekben a tanulást befejező osztályokban a fősúlyt helyezni. Biztosra veszem, hogy az eredmény érintkezne azzal a meggyőződéssel, hogy ezekben az osztályokban *az egész tananyagot összefoglaló*, a konfirmációi oktatás módszeréhez közelálló munkát kellene végeznünk. Így az egyetem előtt is, a nyolcadik osztályban „katekizmust“ kellene tanítanunk. Ez a „katekizmus“ hittani, erkölcsstani, történeti, praktikus kegyességi és egyházismereti anyagot egyaránt összefoglalná, — *ezek belső összefüggései szerint!* A fiatalember, aki az iskolában külön tanult biblia-ismeretet, egyházi énekeket, magyar és egyetemes egyháztörténetet, Kis Kátét, hittant, erkölcsstant, stb. stb., mind ezt csak így használhaná, mint egész életére szóló „vallást“.

2. Úgy tapasztalom, hogy *egyházunk vallástanítása és keresztyén nevelése egyenetlen*, s vidékenkint, iskolánkint, vagyis vallástanáronkint különbözik abban, hogy a középiskolásokat tanította, nevelte, vagy tanította és nevelte, vagy se meg nem tanította, se meg nem nevelte. Véleményem amúgy is az, hogy egyházunk benső forradalma vagy válsága a vallás-

tanításban lett elsősorban forradalommal és válsággá. Abban elsősorban, hogy reakciót idézett elő a pusztán tanítással szemben, s a nevelésre, vagyis praktikus kegyesség és fiatalkori megtérés előidézésére helyezte a hangsúlyt. A vallástanáraink most a két véglet között hányódnak, vagy a *tanításban*, vagy a *nevelésben hisznek*, s így vagy az egyiket, vagy a másikat erőltetik, vagy mindkettőt fél kézzel csinálják, s igen kevesen tudják csak a kettőt összehangoltan végezni, vagy *szigorúan tanítani*, s ugyanakkor *pásztorok módjára gondozni* a rájukbízottakat.

Ebből furcsa következmények adódnak. Vannak fiataljaink, akik teológus nívón tudják a hittant, de nem járnak templomba, s semmi közik az élő keresztyénséghez. Vannak, akik komolyan szeretnének keresztyének lenni, s kaptak is bizonyos indításokat, de nincsenek tisztában a tanításunkkal, azt vagy megvetik, s hitvallástalanok, minden szektás megnyilatkozás eleven szívacsái, vagy nagy szomjúsággal keresik a tanítást, s az egyetemi lelkészi munka ezért kénytelen elsősorban tanító munkát végezni. A zöm azután ismeretben, s gyakorlatban is egyaránt gyarló, s végtelen kevesekben van csak együtt ez a kettő, hitvallásos ismeret, s gyakorlati keresztyénség. Egyházunk legnagyobb pedagógiai problémája húzódik itt meg, s persze sokkal komolyabb kérdés ez, mint egyszerű vallástanítási probléma. *A római katholicizmus azzal könnyített magán ezen a téren, hogy a szigorúan tanító vallástanárok munkáját szerzetesek lelkigyakorlatos-gyóntató-pásztoroló munkájával egészíti ki. Protestáns talajon nincs más megoldás, mint mozgalmi-konferenciázó élettel kiegészíteni a vallástanítók szigorú munkáját.* Az ugyanis emberileg valószínűtlen, hogy vallástanáraink mindannyian, egyképen lesznek jó pedagógusok, jó tanítók, ugyanakkor pedig élő keresztyének is, akik a maguk eleven lelki életével másokat is meg tudnak mozgatni. Ne várjunk annyit soha és semmiben sem a zömtől, amennyit csak egyesek tudnak megközelíteni. Az egyházi nevelés sem kergethet délibábokat, s a józan, reális viszonyokat kell terveink alapjául megtennünk.

3. Mindezt nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy az egyetemi lelkészi munka feltétlenül azt bizonyítja, hogy a középiskolai *vallástanításnak a komoly, szigorú és tervszerű* végrehajtása az első feladatunk. A magam véleményével feltétlenül azok mellé csatlakozom, akik a *tanításnak* a fontosságát mindenképp elé helyezik. A középiskolában *el kell érnünk*, hogy értelmiségi ifjúságunk megbízhatóan birtokában legyen egyházunk hitvallásos, szentírásos alapuló tanításának. Enélkül légvár az ébresztő munka is! Egyetemistáink előnevelése cím alatt ezt tartom az első feladatnak. És a kartársakat megértésre kérem, ha azt bátorkodom leírni, hogy az eddiginél is *sokkal szigorúbban, sokkal alaposabban tanítsanak*. Különösen az egyházi iskolából kikerülő ifjainkat kellene tudnunk tökéletes helytállásra nevelnünk hitvallásos tekintetben. Ebben a tekintetben semmi fáradtság és semmi szigorúság nem elég!

4. Önként következik mindebből az is, hogy azt, amit a vallástanítástól megkülönböztetve, mint „*középiskolai keresztyén nevelés*” említettem, vagyis a *pásztori munkát*, azt *szintén a mainál sokkal komolyabban el kell végezni*. Ebben a tekintetben a következők a tapasztalatokon alapuló javaslataim:

a) egyházi intézeteinkben az egész *tanári karnak* lelkipásztorrá kell

lennie. A tanulmányokat hitvallásos, keresztyén erkölcsi és világnézeti szempontból is össze kell hangolni. *Az iskoláinknak határozott evangélikus jelleget kell adnunk.*

b) *A szülőket is bele kell vonnunk a pásztorolás munkájába. Feltétlenül lazának tartom azt a kapcsolatot, ami iskoláink és a szülők, iskoláink és az internátusaink, internátusi nevelők és szülők, iskoláink és helyi lelkészek közötti viszonylatokban ma fennáll.*

c) *Lehetetlen állapot, hogy nincs középiskolás evangélizációs mozgalmunk, s ami van, azt nem támogatjuk. A vallástanítás mellett a keresztyén nevelést protestáns talajon az eddigi tapasztalatok szerint elsősorban diákszövetségek végezhetik el. Diákokkal evangélizálni a diákokat! Feltétlenül tisztáznunk kell egyszer, hogy mi a véleményünk a diákszövetségekről, s mit akarunk tenni arra nézve, hogy középiskolásaink számára mozgalom álljon rendelkezésre. Konferenciák, táborok, lelkigyakorlatok, s más, eddig ki nem alakult diákgyülekezeti élet nélkül nem lehet keresztyén nevelést végezni, s nehezen lehet olyanokkal egyetemi vonalon is mozgalmat támasztani, akik erre már fiatal korukban nem kaptak határozott indításokat. A keresztyén egyház benső életét, az ige, a szentségek körül, s mindenek előtt azt, ami az egyház harmadik ismertető jegye, hogy t. i. az „a szentek közössége“, már a fiatalok számára meg kell mutatnunk gyakorlati úton. Nevelnünk kell őket az igével, a szentségekkel való életre, de ezekkel egyben a keresztyén közösségi életre is! Még hozzá maguk között! A diáknak szüksége van diákgyülekezetre! A dunántúli iskola-gyülekezet gondolata ehhez hasonló, ha ugyan nem gépiesedik el, s ha nem túl korai az elemi iskolában. (Nem gondolva most az ismétlődőkre, továbbképzősökre.) *Amíg nem lesz a kongregációknak, s az SDG-nek megfelelő diákmunkánk, addig legfeljebb csak a vallástanítást tudjuk megoldani a középiskolában. A keresztyén nevelést nem igen!**

5. Diákjainkat már a középiskolában *önállóságra kell nevelnünk a keresztyén kegyesség gyakorlásában.* A személyes imádkozásnak legalább a formáit, lényeges tartalmát, kifejezési készségét el kell sajátítaniuk. Meg kell tanítanunk őket a szentírásnak, mint az élet kenyerének használatára. Meg kell tanulniuk, hogyan kell úrvacsorára felkészülni. Meg kell tanulniuk az istentiszteleten való részvétel benső követelményeit. *Tanításunk ezekben, tapasztalom szerint, nagyon általános, s protestáns módra egyéniségre építő.* Mi úgylátszik félünk még a gondolatától is annak, hogy a mindennapi kegyességre tanítani kell. Talán azt hisszük, hogy ez egyértelmű lenne azzal, amikor a római katolikus gyermeket misézni, vagy gyónni tanítják. Feltétlenül azt vallom azonban, hogy igen sok felnőtt keresztyén is csak azért nem éli mindennapos keresztyén kegyességét, mert annak *formáit nem ismeri.* Ez nem elég: „imádkozzál, úrvacsorázzál, olvass Szentigét!“ Mindezeknek gyakorlására meg kell tanítani az embe- reket. Egyházunkban elképesztő módon kevés gondot fordítunk arra, hogy híveinket megtanítsuk *élni a saját vallásukkal! Önálló keresztyén egyéniséggé* a Szentlélek alakít minket. De a mindennapos keresztyén kegyesség alapformáit, megnyilatkozásait meg kell ismertetnünk tanítványainkkal. Hány ember nem imádkozik csak azért, mert nem tud hozzá szavakat gyűjteni; nem olvas bibliát, mert azt sem tudja, hogyan fogjon hozzá, s nem úrvacsorázik, vagy hanyagul él a szentséggel, mert nem is tudja valójában,

mit tegyen, mikor elkezd készülni az Úr asztalához! *Ne szégyeljük ezeket tanítani!*

6. Tapasztalataim azt is mutatják, hogy *erőteljesebb egyházas nevelést kell adnunk középiskolásainknak*. Ebben a tekintetben egyházi iskoláink sem tudnak jó eredményt elérni. Egyházi iskolában a többségben tanuló ifjú nem szokja meg a felekezeti harcot, amit a többi középiskolásunk megszokik a kisebbségi életben, s ami vitatkozásra való energiája marad, azt mind a *saját tanításunk támadására* használja. Így a saját intézeteink egyházas nevelését és felekezeti öntudatát ezeknek az ifjaknak az életében csaknem kiegyenlíti az a szellemiség, mely az egyház tanításával és hitvallásával való kételkedő szembeállást mutat. Ezekben az iskolákban *úglátszik túlságos fesztelenséggel tárgyalják a magunk hitének kérdéseit, s a tanulókkal való közvetlen, vitatkozó katechézis nem tud a tanulók szellemisége és kételyei felett való határozott győzelemmel befejeződni*, hanem félgyőzelemmel csak, vagy éppen valami szellemeskedéssel. Mindenesetre ezekben a vitatkozásokban saját tapasztalatom szerint is, *nem tudjuk igazán kimutatni és megőrizni a keresztyén tanítás határozott és páratlan komolyságát, s egzisztenciális jellegét*. A nem egyházi iskolába jártak pedig tele vannak a kisebbségi helyzet ezer gátlásával, s mindezt a kisebbségi érzetet nem tudja kiegyenlíteni a vallástanításunk azzal, hogy az egyházunk tanítását feltétlen igazságként mutassa fel, amihez való csatlakozás felér minden többségi érzet és előny kívánatosságával. A mennyiségi hiányérzet nem egyenlítődik ki náluk a minőségi biztonság érzetével.

Egyházas nevelésünk egyik újabban megvetett és ezer kritikával illetett mozzanata *a felekezeti öntudatra való nevelés*. Azzal én is tisztában vagyok, hogy ez komoly keresztyénség nélkül egészen kevés valami abból, amit az evangélikusságunk jelenteni akar, s lehet a felekezeti öntudat nagyon felületes, s nagyon üres is. De nem is ezt akarom propagálni. Neveljünk komoly keresztyéneket és csak ezért küzdjünk. De ezek a „komoly keresztyének“ maradjanak meg evangélikusnak. És a felekezeti jellegük legyen éppen abban erős, hogy komolyan hisznek. Az azonban mindenesetre tarthatatlan, hogy hitben gyenge ifjainknak mégcsak felekezeti ötadata se legyen! Így aztán feltarthatatlan nemcsak az elvilágiasodásuk, de az elvérzésünk is!

Az egyházas nevelésnek *mély történeti élményeken nyugvó alapokat kell adnunk*. Történelmünk mély korszakait, s azokban minden szellemi-lelki értéket át kell hagyományoznunk ifjúságunk életébe. *Egyházunk ifjúságának történelmi öntudata ijesztően szegényedik* már azzal szemben is, ahogy pl. még engem neveltek. Ennek pedig alig több tiz éve!

Az egyházas nevelésnek fő megvalósulását abban látnám, ha az evangélikusok *társulási, közösségi szelleme megerősödnék*. Terjed sorainkban az anarchia. A mai fiatalság nevelése nem tudja elérni azt a „lutheránus összetartást“ sem, amit az annyit kárhozott liberális korszak el tudott érni a nevelésével.

7. Az egyetemisták középiskolás előképzéséhez tartozónak tartom azt is, hogy *tervszerűen kellene irányítanunk fiataljainkat az értelmiségi pályákra*. Figyelemmel kellene kísérni egyháziilag az értelmiségi hivatásokban az evangélikus szükségletet, s annak utánpótlását évről-évre ki kellene harcolni az ifjúságunkból. Az évi tanárátlagot épúgy, mint a lelkész-átlagot,

s ezt épügy, mint a jegyzőkét, vagy tanítókét, stb. *Ez is a nevelés kérdése.* Törődnek-e vallástanárjaink azzal, hogy keresztyén befolyásukkal ifjúságunkban ébren tartásák pl. az apostoli szellemet olyan hivatások választására, amelyek ma nem jelentenek üzletet, de amelyeknek betöltése a nemzet és az egyház elsőrangú érdeke?

Mindez igen hevenyében összeírt gondolat, de tapasztalat van mögötte. Semmit nem írtam le ide, amit nem tapasztaltam. És idején valónak tartanám az egyház életét józan és megbízható adatgyűjtések lapján íranyítani. Ebben is elsősorban a vallástanítást!

Dezséry László
Budapest.

Nyári vasuti menetrend. ● Érvényes május hó 17-től.

HONNAN?	G y ő r		HOVÁ?
	érk.	ind	
Budapest	0.25	1.00	Hegyeshalom
Hegyeshalom	5.07	1.15	Szentgotthárd
Ács	5.20	3.15	Ács
Szentgotthárd	5.22	3.50	Balatonfüred
Veszprémvarsány	5.40	3.56	Budapest
Veszprémvarsány	7.15	5.30	Hegyeshalom
Hegyeshalom	7.24	5.33	Sopron
Celldömölk	7.30	5.55	Budapest
Bicske	7.34	6.15	Szombathely
Sopron	7.35	7.45	Budapest
Hegyeshalom	9.13	7.50	Hegyeshalom
Budapest	10.06	10.21	Hegyeshalom
Alsóörs	10.08	10.30	Veszprémvarsány
Sopron	12.40	10.32	Csorna †
Bécs	12.46	12.51	Budapest
Csorna †	13.21	13.53	Budapest
Celldömölk	13.25	14.05	Hegyeshalom
Hegyeshalom	13.34	14.23	Sopron
Veszprémvarsány	13.37	14.30	Alsóörs
Budapest	13.53	14.50	Celldömölk
Sopron	15.25	16.00	Budapest
Budapest	16.28	16.34	Bécs
Hegyeshalom	17.13	18.15	Celldömölk
Budapest	17.18	18.23	Hegyeshalom
Pannonhalma	17.34	18.25	Budapest
Szombathely	17.48	18.35	Sopron
Hegyeshalom	18.06	18.40	Veszprémvarsány
Balatonfüred	18.14	21.08	Sopron
Hegyeshalom	19.56	21.10	Celldömölk
Budapest	20.26	21.15	Hegyeshalom
Budapest	20.55	22.20	Veszprémvarsány
Hegyeshalom	22.28		
Sopron	22.40		

† jelű vonatok csak munkanapokon közlekednek.

Kövérrrel szedett vonatok gyors vagy sebesvonatok.

RÁCS-REICH IMRE

FESTŐMŰVÉSZ
FESTŐIPARMŰVÉSZETI VÁLLALATA
CELLDÖMÖLK
TELEFON: 111.

**Templomfestés,
festéssel kapcsolatos
összes dekorációs
munkák és tervek.**

IURUL-NYOMDA

nyomtatványraktár, könyv-, papír-
és írószerkereskedés

CELLDÖMÖLK. Telefon: 55.

Postacsekkszám: 47.923.

RAKTÁRON TART ÉS SZÁLLÍT:
mindennemű iskolai és irodai cikkeket,
egyházi keresztelési és esketési kivonatot,
lelkészi iktató és postakönyvet,
egyházi adókvetési főkönyvet, adóívet,
adóbeszedési naplót, nyugtát, ellen nyugtát stb.

Kiss Ferenc

ÖTVÖSMŰVÉSZ

BUDAPEST, IV., Haris-bazár 3

Készít: aranyból, ezüsből, bronzból
úrvacsorai és keresztelési edényeket,
oltári gyertyatartókat és feszületet. —
Továbbá jubiláris és nászajándékokat

Az új

DUNÁNTULI EV. ÉNEKESKÖNYV

négyféle kiadásban
különböző kötésekben
mérsékelt áron kapható.

Kérjen részletes árlapot.

Miniatűr (7x10 cm) kiadásban is megjelent.

Az új istentiszteleti rend minden példányhoz hozzá van kötve.

Főelárusító: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedés
Budapest IV., Kamermayer-utca 3.

BAROSS-NYOMDA:

UZSALY ÉS KONCZ
(Harangszó nyomdája)

GYŐR, Andrásy-út 24. Tel. 7-63.

Felsődnántúl legmodernebb szedő- és
nyomógépekkel felszerelt egyik legna-
gyobb nyomdavállalata. Készít minden-
féle nyomdai munkát. Áránlattal szolgál

Angster József és Fia

ORGONA és HARMÓNIUMGYÁR RT.
PÉCS, József-u. 30.

Postafiók: 8.

Fióközem:

RÁKOSPALOTA, Pázmány-u. 72.
Az ország 75 éve fennálló
legnagyobb üzeme.
ÚJ ORGONÁK. Mindennemű
javítások, karbantartások.
HARMÓNIUMRAKTÁR

„BÉTHEL“

DIAKONISSZAOTTHON, KÖSZEG.

Felvesz lelki, testi nyu-
galmat, gyógyulást ke-
reső nőket és férfiakat.
Békés otthont biztosít.
Alpesi klíma, diéta, ápolás.
Tájékoztatót küld.

**Cím: Béthel Diakonisszaotthon
Köszeg, Vas megye**

Scholtz Testvérek

könyvkereskedésében

BUDAPEST,

IX., Frenck-kerut 19—21. sz.

kaphatók:

Theológiai szakkönyvek magyar és német
nyelven, hittankönyvek, konfirmációi em-
léktapok, egyházi nyomtatványok, irodai
szerek stb. — Tankönyvárúsításra kijelölt cég.
Bárhol hirdetett könyv általunk beszerezhető.